

DACIA

Serie nouă, anul 5, nr. 53, septembrie 2018

www.cctb.ro

**Revistă lunară editată de Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T.Burada”
al Consiliului Județean Constanța**

Cuprins

03	13	28
Editorial - Toamna ca o chemare	Profesorii noștri - Camelia Popescu Hriscu	Festivalul-Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc "Dan Moisescu" Ediția a XXII-a
04	16	31
Opinii - (Noi) începuturi	Zestrea culturii dobrogene - Forumul Internațional „Moștenirea bulgară” Balcik 2018	Abilități pentru un parenting eficient
05	18	32
O dinastie de edili - Istoria Constanței prin ochii și inima unei nonagenare: Sanda Budiș	Obiceiuri de pe la noi - Împărțeala	Soldați sârbi și femei scoțiene pe frontul din Dobrogea
08	20	34
Info - La invitația Centrului Cultural Constanța "Teodor T. Burada", reprezentanții Administrației Fondului Cultural Național	Obiceiuri de pe la noi - Nunta la tătarii dobrogeni	Centenarul Marii Uniri. Române, nu uita! - Generalul Ioan Boeriu
09	23	36
Remember - „Lucrarea începută astăzi va duce peste mări numele României și va înlesni în toate vremurile transportul bogățiilor acestei țări”	Povestea vorbelor A vorbi de-(a) călare	Istoria Dobrogei - Sulina - primul oraș al Europei unite
	25	
	Lumea satului Dezlegatul fetelor	

Datina, fondată în 1991, serie nouă,
Revistă lunară editată de

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

DIRECTOR GENERAL: Prof. DOINA VOIVOZEANU, **DIRECTOR ADJUNCT:** SILVIA ȚIGMEANU

REDACTOR ȘEF: conf.univ. dr. AURELIA LĂPUȘAN

REDACTORI: ANA MARIA ȘTEFAN, IULIA PANĂ, DAN COJOCARU, ADINA BOCAI

DIRECTOR ECONOMIC: Alina ONEL

Tehnoredactor: Gabriel VOICU

Corectură: Daniela Andra COJOCEA

Copyright text și fotografii © Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”

Copyright prezentare grafică © 2016 Editura Datina

Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța

Bd. Tomis nr. 110

Tel./Fax: 0241 61 92 93

E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68

Tel: 0241 61 88 42

E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Toamna ca o chemare

Aurelia LĂPUȘAN

Pentru fiecare din noi, mic sau mare, toamna pare a fi anotimpul pregătirilor. De oricare fel. Pentru un nou an școlar, pentru o viitoare carieră, pentru rezerva din cămara iernii, pentru un nou dialog cu natura.

Un anotimp al meditației, al bilanțurilor, al muncii de peste vară, al grijilor din fața iernii, dar și un nou început.

Toamna este un anotimp al contrastelor și-al lungilor momente de meditație, cu cer senin, acoperit brusc de nori negri și seri cu miros de gutui coapte.

Toamna rămâne în calendar și începutul unui nou hobby, al unei noi provocări cu tine însuși, bătând cu încredere la porțile cunoașterii, ale afirmării, ale pasiunii pe care o descoperi la vârste mari, sau în primii ani de viață.

Toamna, la Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” se deschid porțile pentru noi cursanți. De orice vârstă. Pasionați de a se cunoaște, a se dezvolta, a-și proba noi calități.

Oferta educațională pentru anul școlar 2018-2019 este bogată și plină de provocări. Se propun atât cursuri de scurtă durată cât și cursuri de lungă durată. Peste 500 de cursanți sunt înscriși în această toamnă, un număr, putem spune, de referință.

În această „cetate a cunoașterii”, profesorii noștri, cu o temeinică pregătire profesională, cu un remarcabil elan de muncă și cu o activitate artistică recunoscută, au reușit să creeze de-a lungul anilor promoții de artiști, oameni care iubesc frumosul, arta în general, iar unii dintre ei au devenit binecunoscuți de public.

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” a parcurs de-a lungul timpului cu o rapiditate de admirat treptele de afirmare atât în plan național, cât și internațional, marcând totodată evenimente importante în peisajul vieții cultural-artistice din Constanța.

Specificul aparte al instituției este acela de a fi creuzetul în care se adună educația și cultura, prin obiective de conservare, cercetare, protejare, transmitere, promovare și punere în valoare a culturii tradiționale din Dobrogea, precum și a patrimoniului cultural național.

Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” inițiază și desfășoară programe în domeniul educației permanente, în toate genurile artistice (muzică, coregrafie, arte plastice, arte teatrale, artă fotografică etc.), în domeniul formării profesionale continue, al conservării și promovării meșteșugurilor, artelor și meseriilor tradiționale și moderne, al culturii tradiționale și creației populare prin programe și proiecte specifice instituției.

Păstrător al valorilor culturale ce definesc acest spațiu de civilizație, Dobrogea, Centrul a reușit în ultima vreme realizarea unui număr important de lucrări de referință în ediții anastatice, contribuind astfel la conservarea unor importante monografii și studii, multe din ele procurate cu mari eforturi din alte surse decât locale. Sunt cărți de patrimoniu aflate în colecțiile Bibliotecii V.A.Urechia din Galați și în biblioteci universitare, necirculate decât rareori în perimetrul dobrogean.

Alături de aceste inițiative laudabile, Centru a devenit organizatorul unor importante manifestări culturale de maxim impact cum ar fi Sărbătoarea recoltei și a vinului dobrogean sau Festivalul Dan Moiescu de la Topalu.

Toamna este – bine argumentat - un anotimp al meditației, al bilanțurilor, al muncii de peste vară, al grijilor din fața iernii, dar și un nou început...Iar Centrul cultural rămâne pentru toți o poartă deschisă spre cunoaștere și recunoaștere.

(Noi) începuturi

Mirela STAICU

De parcă ar putea fi și vechi...oricât de pleonastico-tautologic ar suna, începuturile (noi) au ceva fascinant și deopotrivă înfricoșător. Se opun întrucâtva începuturilor obișnuite reprezentate de un an de școală de continuare, de întoarcerea la locul de muncă după concediu sau de revenirea acasă după vacanța la bunici sau la copii/nepoți. Însă intrarea într-un nou ciclu de învățământ, prima zi de grădiniță, prima zi de școală, prima zi de liceu, prima zi de facultate sau la un serviciu nou apare ca o trecere pentru care uneori ne simțim insuficient de inițiați. Inima bate cu putere, tensiunea crește în tâmpile, gândurile aleargă nebune prin minte, deslușind serii întregi de plusuri și minusuri, totul se transformă într-un amețitor carusel de întrebări care converg către „oare va fi bine?”...

Îmi mai amintesc și acum prima zi de școală... avantajul vârstei fragede este dat de capacitatea de a trece mai ușor peste astfel de momente emoționante, fără prea multe griji și întrebări (totuși, cu emoții și fluturași). Cred că și mai nou-contestatul buchet de flori oferit profesorului/învățătorului/educatorului ajută oarecum. Floarea, simbol al vieții și al frumosului, poate prelua câteva dintre sentimentele ce provoacă agitația începutului, funcționând ca un liant între inițiat și cel responsabil de inițiere, reușind să creeze o primă legătură între cei doi. Gestul oferirii florilor apare încărcat de bunăvoință și respect, astfel că scopul său devine alungarea gândurilor negative și cufundarea celui „oare va fi bine?” într-o mare, din care se va strădui nițel să iasă.

Septembrie este despre începuturi. După vacanța mare (care s-a dovedit extrem de mică, conform dictonului care circulă recent „Ce mică-i vacanța mare!”) toți revin la lucru, mai voioși, cu inima plină de dragoste și cu mintea încărcată de amintirile unor momente deosebite, trăite în sânul familiei, în vizita la bunici, ori la mare, la munte, într-o țară străină. Septembrie marchează, totodată, și începutul anului bisericesc, toamna aducând cu ea și credința reînviată, momente de reculegere și de regăsire a identității, dar și de dialog cu Divinitatea, către care trimitem o rugăciune pentru armonie, sănătate și

bunăstare, cu speranța și încrederea că fără Cel-de-Sus nimic nu este cu puțință.

Începuturi...căderea inevitabilă a frunzelor întărește ideea trecerii ireversibile a timpului și ne anunță că am mai crescut. Cei mici se bucură pentru că își doresc, cu nerăbdare, să ajungă adulți, să poată face, în opinia lor, tot ceea ce își doresc, fără oră de culcare, meniu impus și activități fixe. Viața de adult este, pentru ei, un miraj al libertății de acțiune, însă sunt prea mici să înțeleagă că această libertate vine la pachet cu un cumul de responsabilități fără de care nu se poate. Desigur, farmecul de a fi „un om mare” se dovedește real, de cele mai multe ori, însă depinde de fiecare în parte dacă viața de adult este frumoasă și ușoară sau, dimpotrivă, împovărată de griji și neajunsuri.

Cei mari mai adaugă un an în firul vieții și re trăiesc nostalgia școlii, alături de copii sau nepoți, amintindu-și cu drag de dascăli, cărora le datorăm, în opinia mea, mult din ceea ce suntem astăzi. Fără doar și poate, un dascăl își pune amprenta pe formarea personalității copilului cu care interacționează, oferindu-i nu doar informații științifice, ci și lecții de conduită și morală ori sfaturi de aplicat în viață. Educația începe acasă și se continuă la școală, iar efortul de a face din cei mici mari trebuie să se cumuleze pentru a face din adulții de mâine oameni de încredere, blânzi, buni, iertători, dar și responsabili, pricepuți, sociabili, capabili de a depăși obstacole sau greutăți. Doar astfel, ei pot fi o plăcere pentru cei din jur, se pot bucura de viață și pot deveni, la rândul lor, dascăli pentru alții, fie la catedră, fie în alte contexte. Înțelepciunea se moștenește. Este un bun de valoare care se transmite din generație în generație, prin interacțiune umană. Începuturile (noi) trebuie să se datoreze nevoii de a căpăta înțelepciune. Căci ea va deschide drumul către fericire. Și, nu-i așa?, fericii vrem toți să fim...

Istoria Constanței prin ochii și inima unei nonagenare: Sanda Budiș

Aurelia LĂPUȘAN

Într-un apartament de la etajul cinci al unui bloc cochet, la marginea mării, la Constanța, am cunoscut-o pe dna Sanda Budiș. Împlinise cu doar două zile în urmă 92 de ani și casa păstra încă florile primite în dar de la cei mulți care o sărbătoriseră.

Îi era alături pentru câteva zile de vacanță fiica sa, Sandra Prolong, o femeie de o asemănare izbitoare, doar la mai mulți ani distanță.

Doamna Sanda Budiș, constănțeanca de 92 de ani, are o poveste fabuloasă de viață. Cât ar putea cuprinde în paginile mai multor romane-fluviu. Are o familie care se întinde pe mai multe generații de ctitori ai orașului Constanța: primari, prefecți, dascăli. Din filonul paternal sunt prinși în arborele genealogic generali, oameni care au slujit țara cu arma în mână.

Doamna Sanda Budiș are o poftă de a vorbi și a scrie demnă de marii cronicari. Este de o tinerețe frapantă, fără urme lăsate de timp pe chipul împodobit cu o lumină lăuntrică, emanând un spirit aristocratic, fin, delicat.

Ne-a poftit mai întâi la masă, să degustăm din bunătățile pregătite de Sandra, s-a întins la povești câteva ore bune și când am plecat a acceptat să o fotografiem, deși nu-i lăsasem timp să se fardeze.

Sanda Budiș este autoarea unei cărți de memorialistică în două versiuni și mai multe ediții.

Ne-a oferit cu autograf *Fata tatei și mama fetei. Istoria unei vieți între România și Elveția*,

Sanda Budiș, astăzi

apărută la Polirom în 2012. O lectură plăcută, citești pe nerăsuflate cele patru sute de pagini și te întâlnești pe de-o parte cu umbrele unor personalități ale Constanței despre care ai scris de-a lungul timpului în monografii și articole de ziar, precum Petre și Horia Grigorescu, dar și cu secvențe petrecute recent în care actanți sunt oamenii timpului nostru puși în ipostaze doar de autoare cunoscute.

Una dintre cele mai mari edituri elvețiene, Les Éditions L'Âge d'Homme din Lausanne, a publicat versiunea franceză a memoriilor, chiar în traducerea autoarei.

Sanda Budiș este arhitect, cu o prodigioasă activitate profesională, cu o carieră strălucită în țară și în Elveția. Este fiica generalului Alexandru Budiș, o personalitate a Armatei române. S-a născut la Constanța, într-o casă cochetă de pe strada Traian 27, a copilărit la București și pe malul mării, a trăit calvarul persecuțiilor comuniste, a emigrat, în 1973, în Elveția, unde a continuat să profeseze ca arhitect, și a revenit în țară după decembrie 1989.

Povestea Sandei Budiș se adună în carte din secvențe, începe cu primii ani postdecembriști și cu evenimentele controversate de atunci, așa cum au fost trăite de autoare, se întoarce apoi în trecut, la copilărie, la familie și la anturajul din perioada interbelică, la cele aproape trei decenii trăite în România sub comuniști, descrie prigoana împotriva familiei sale și anii de exil din Elveția. Trece cu ușurință peste ani, peste nedreptăți, nu condamnă, nu plânge, nu obosește, nu poartă răul cu ea. Cartea - ca o lungă spovedanie, este în fond radiografia vremurilor trăite de români între două regimuri și mai multe timpuri ale României. Din interbelic în zilele noastre.

În cartea Sandei Budiș ne întâlnim cu o Constanța adevărată, cu inimă și puls aristocratic, cu oameni care o slujesc din devotament și convingere, dar deplângem împreună orașul de astăzi care moare sub privirile indifferente

ale edililor. Totul se așează ca o lecție de morală, sinceritate și curaj pentru tânăra generație.

”O lume așezată, a valorilor, a credințelor, a temeinicului. Sanda Budiș este un fenomen, scria ca o postfață la carte Oana Pellea. De vitalitate, de frumusețe. De putere. O admir și o iubesc pentru amestecul de inteligență, spiritualitate și sensibilitate. Pentru umorul ei. Pentru clasa și rasa acestei adevărate Doamne. Pentru talentul ei. Pentru verticalitatea caracterului ei. Rar am întâlnit un român autentic ce își iubește țara cu atâta sfâșiere. Între Sanda Budiș și România este o poveste de dragoste cu năbădăi.”

Arhitecta Sanda Budiș este fiica unui important general în armata română. Alexandru Budiș a fost un apreciat profesor la Academia Militară și autorul unui număr impresionant de cărți. Ziua de 23 august 1944 l-a prins pe front luptând împotriva sovieticilor. A ajuns prizonier în URSS, iar mai târziu a fost deținut la Jilava. O poveste dramatică a unui om care a slujit țara.

GRIGORESCU - O VECHE FAMILIE DE EDILI AI CONSTANȚEI

Interviul decurge în valuri, întrerupt de gânduri spuse cu glas tare, de gesturi. Din arhiva personală aveam deja câteva portrete cunoscute din istoria Constanței cerându-i concursul pentru a le completa:

Rep.- Rădăcinile dv. dobrogene încep de la Petre Grigorescu, născut în 1849, în județul Sibiu, comuna Tilișca, mort la 25 ianuarie 1934 la Constanța. Absolvent al Școlii superioare de agricultură și silvicultură, de la Herăstrău, apoi inginer șef al Ocolului Silvic Brăila. Venit în Dobrogea ca silvicultor în 1878, și numit șeful pădurilor dobrogene, cu reședința la Babadag. A fost cel dintâi inginer român care s-a ocupat de solul dobrogean și a înființat plantația de salcâmi de la Murfatlar. A cumpărat pământ în Dobrogea pentru a da un exemplu în ce privește dorința de stabilitate în zonă. A fost unul dintre cei mai mari publiciști locali ai unei prese locale de avangardă. A luptat pentru drepturile politice și ridicarea culturală a provinciei. A fost director-proprietar al

săptămânalului *Constanța*, pe care l-a editat singur din 1889 până în 1905. A redactat un volum de impresii și studii din timpul primului război mondial. A semnat mai multe volume: *Chestiuni dobrogene, Românism și românizare, Pădurile Dobrogei, Însemnări din pribegia războiului 1916-1918*, ultimul tipărit la Constanța în tipografia Albania. A fost conservator din partidul lui Petre Carp, a condus Consiliul județean, a fost consilier local, ajutor de primar. A murit în aceeași zi cu Dumitru Cruțiu Delasăliște, directorul ziarului Marea Noastră. Ce ne mai puteți spune despre acest strămoș al dv?

S.B.- Poate faptul că pământul pe care l-a avut nu l-a primit gratis de la stat, ca toți ceilalți, el l-a cumpărat de la turci. Primilor coloniști ai Dobrogei li s-au dat bani împrumut la conversiune și au fost scutiți apoi de restituirea lor, dar bunicul meu a plătit tot pentru că el așa era obișnuit. Petre Grigorescu avea să primească pașaportul cu nr. 3 între coloniștii români ai Dobrogei. După ce s-a stabilit la Constanța, inginerul Grigorescu a fost numit primar adjunct și consilier municipal timp de aproape 20 de ani.

Petre Grigorescu a devenit ginerele lui Panu Contorgiorgi, fratele bunicii mele. El era deja în

Chipul lui Horia Grigorescu, desprins dintr-o tablou al casei

Constanța când au venit ai noștri. Rețineți că familia Grigorescu este o veche familie de edili ai Constanței, începând cu 1870, când Panu Contorgeorges, arheolog, a venit din Grecia să se instaleze în Dobrogea, unde a contribuit, împreună cu profesorul Tocilescu la descoperirea monumentului de la Adamclisi. De numele lui se leagă, printre altele, și prima monografie a Constanței, lucrare care se află la Biblioteca Academiei Române din București.

Rep.- S-a păstrat o frumoasă mărturie despre primii descălecători ai Dobrogei în lucrarea lui George Auneanu *Amintiri asupra trecutului Kustenge-Constanța*, 19 noiembrie-23 noiembrie 1878. Citez câteva fraze: ”În calitatea mea de controlor fiscal pe lângă

Caseria Generală de Kustenge, până la constituirea autorităților, am făcut cunoștință în primul rând cu George(Panu n.n.) Contorgiorgi, fostul socru al defunctului Petre Grigorescu, un bătrân venerat și savant, fost profesor și bun cunoscător al limbilor

greacă (elină), latină, engleză și turcă, declamându-mi chiar la prima cunoștință în latinește pe Dante Alighieri. De asemenea și pe fiul său, Dionisie Contogorgi, tot un intelectual, profesor de greacă, latină, franceză și engleză, care a devenit funcționar public(...).¹ Dar să lămurim mai clar descendența familiei.

S.B. - Petre Grigorescu s-a căsătorit cu Clio, grecoaică venită din Cefalonia, fiica lui Panu Contogeorges, cu care au avut patru copii, doi băieți și două fete: Cornel, Horia, Florica și Dorina. Eu sunt fiica Floricăi Grigorescu, căsătorită cu generalul de mai târziu Alexandru Budiș (1896-1971) care a semnat 23 de cărți de strategie și tactică militară, dar și o monografie a Bulgariei și gramatica limbii bulgare pentru că, "atașat militar fiind, a considerat că este necesar să ne cunoaștem vecinii și limba pe care o vorbesc aceștia".

Horia Grigorescu a absolvit ciclul primar la Constanța, cel secundar la București, licența în Drept la Universitatea București, și-a luat doctoratul în 1922 la Paris. Fruntaș liberal. Din 1924, este membru al Baroului Constanța. În legislatura 1927-1918 are mandat în Parlamentul României, ca deputat de Constanța. În perioada martie 1934 - decembrie 1937 și iulie - septembrie 1940 a fost primar al Constanței. Ocupase funcția de prefect de Constanța din 15 noiembrie 1933 până la 20 martie 1934. În perioada 5 septembrie 1939 - 4 iulie 1940 a fost subsecretar de stat la Ministerul de Interne.

În 1945 a fost numit ambasador al României la Praga unde va activa până în 1947 când este demis. Pleacă în Elveția pentru a se trata în urma unui accident aviatic. După un an se mută în Argentina, la Buenos Aires. Revine în Europa, la Paris.²

Un exemplu de adevărat edil patriot și competent. În calitate de primar, Horia Grigorescu este recunoscut pentru operele sale edilitare, printre care: Cazinoul din Mamaia și hotelul „Rex”, bulevardul Regina Maria (astăzi Mamaia), Biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, Abatorul, planul cadastral al orașului, consolidarea malurilor și canalizarea, pavarea și plantarea cu pomi de-a lungul a 30 km de străzi ale Constanței, construcția de școli și locuințe sociale.

Sora lui Horia și fiica cea mare a inginerului-ziarist Petre Grigorescu, mama mea, Florica Grigorescu, după căsătorie Budiș, a fost pictor bisericesc și de șevalet. Un artist complex, de mare talent și nedreaptă uitare.

CRONICA SUFERINTELOR. REFUGIUL. ÎNSEMNĂRI DIN PRIBEGIA RĂZBOIULUI 1916-1918

S.B. - Petre Grigorescu, bunicul meu, a scris o carte document despre perioada primului război mondial 1917-1918. Avea 67 de ani, bunica murise chiar în primăvara anului acela în care România intrase în război, el și-a luat cele două fete, căci băieții îi erau pe front, și a plecat în pribegie împreună cu toată populația Dobrogei din ordinul administrației române și al Înaltului Comandament al armatelor aliate ruse. Vă imaginați, pe 2 septembrie 1916, într-o trăsură, urmați de o căruță încărcată cu ce s-a putut aduna în grabă și fără să uite punga cu galbeni cei trei au plecat în necunoscut. Conacul de pe moșia de la Tariverde, la 45 de kilometri de Constanța, reședința lor de vară, le-a fost prima etapă, dar avansul armatei bulgare a cărei cruzime se cunoștea i-a pus din nou pe drum.

După o noapte petrecută la Tulcea, unde hotelurile erau arhipline, au luat drumul Isacței pe o șosea flancată de jandarmi români, care nu permiteau trecerea podurilor fără autorizație de călătorie. La Măcin, înainte de a se îmbarca pe pasagerul Ideal au păstrat strictul necesar și au dat drumul trăsurii și căruței să se întoarcă la moșie. Un popas la Brăila, peste trei luni la Iași, în camera lui Horia, elev la Școala Militară de Artilerie, care era pe front. La Iași a fost unul dintre cele mai dificile momente pe care le-au îndurat în acest război, culminând cu epidemia de tifos exantematic. Sate întregi au pierit, copiii abandonați au fost luați în orfelinate, iar cei mai mari în armată. Bunicul a plecat cu fetele lui mai departe, la Odesa, unde erau mulți refugiați din Constanța și câțiva parlamentari români.

Mama mi-a povestit că ea, sora ei Dorina și tatăl lor au trăit pe viu revoluția bolșevică la Odesa, mare centru revoluționar. Temându-se pentru viața lor, cei trei au reușit cu greu să procure permisul de a părăsi Odesa. Despre toate aceste dramatice momente ale războiului a scris bunicul meu Petre Grigorescu în cartea sa *Însemnări din pribegia războiului. Brăila, Iași, Odesa, Galați*, publicată la Constanța de către Editura Albania în 1929. Este o amplă analiză a războiului pe lângă cronică a ceea ce li s-a întâmplat lor. Mi-aș dori foarte mult să pot reedita această lucrare.

Rep. – V-aș propune să ne oprim aici cu povestea dv. Și să păstrăm totul pentru următoarea ediție a revistei Datina.

¹ Auneanu, George, Amintiri asupra trecutului "Küstendge - Constanța", 19-23 noiembrie 1878, Tio. Speranța, 1937, p. 16.

² Prefecții județului Constanța, Virgil Coman și Corina Apostoleanu, Ex Ponto, 2011, p.91.

La invitația Centrului Cultural Constanța “Teodor T. Burada”, reprezentanții Administrației Fondului Cultural Național

Oana Elena POPESCU

Administrația Fondului Cultural Național (AFCN) este o instituție publică autonomă, aflată în subordinea Ministerului Culturii, care operează la nivel național de peste 10 ani.

La inițiativa șefului serviciu coordonare Centrul Multifuncțional Educativ pentru Tineret „Jean Constantin” și Exploatare a Filmelor, Dan Cojocaru, recent, a fost organizată întâlnirea operatorilor culturali constănțeni, (uniuni de creație, organizații nonguvernamentale și/sau instituții publice) cu reprezentanții **Administrației Fondului Cultural Național**. Scopul întâlnirii a fost prezentarea cadrului de derulare a sesiunii de finanțare ce s-a lansat începând cu 1 septembrie 2018, în vederea demarării de proiecte culturale ce vor fi organizate în anul ce vine și a programelor multianuale ce se vor derula în intervalul 2019 – 15 noiembrie 2020.

Evenimentul a fost găzduit de Centrul Cultural de Excelență în Turism TOMIS cu sprijinul inspectorului Serviciului Turism Promovare Turistică și Coordonare a Centrului de Excelență, Oana Popa Șerbu.

Pentru sesiunea de finanțare 1/2019 sunt alocate 20 de milioane de lei – 3 milioane destinate programelor multianuale și 17 milioane pentru cele 12 arii în care se pot înscrie proiectele culturale.

Printre cele 12 arii lansate este continuată **Arta digitală și noile media**, deschisă deopotrivă proiectelor editoriale digitale. Totodată, va reveni aria de **Rezidențe de creație**, care se va lansa în fiecare an doar în sesiunea din septembrie cu următoarele priorități de finanțare: Promovarea educației culturale; Încurajarea mobilității culturale; Valori naționale; Susținerea artei contemporane; Încurajarea debutului artistic.

Invitații evenimentului, reprezentanții **Administrației Fondului Cultural Național**, prof. univ. dr. Aura Corbeanu, Adrian Bucur, membri în consiliul AFCN, Irina Cios, director AFCN, și Carmen Constantin, coordonator compartiment management proiecte, au recomandat autorilor de proiecte să consulte de fiecare dată **Ghidul Solicitantului și Glosarul de termeni**, documente ce sunt actualizate pentru fiecare sesiune,

aplicația online fiind deja deschisă, anunțând de asemenea termenul limită pentru înscrierea proiectelor și programelor culturale: 30.09.2018, ora 17:00.

De asemenea, s-au pus în discuție strategia și prioritățile de finanțare stabilite de consiliul compus din 11 specialiști, numiți conform legii prin ordinul ministrului culturii cât și alte informații de pe pagina de internet a AFCN, lămurindu-se multe detalii cu privire la alocarea bugetului pe arii, priorități, plafoane de finanțare, calendar, condiții de eligibilitate, ghid de completare a formularului electronic, încurajându-se astfel orice uniune de creație, organizație nonguvernamentală și orice instituție publică în inițierea de proiecte culturale.

Astfel întâlnirea s-a dovedit a fi un succes, iar la final experții evaluatori independenți au fost invitați să-și depună candidatura individual pentru formarea comisiilor de evaluare a proiectelor/programelor culturale în sesiunea I / 2019.

Pentru mai multe detalii, doritorii sunt rugați să acceseze www.afcn-experti.ro.

„Lucrarea începută astăzi va duce peste mări numele României și va înlesni în toate vremurile transportul bogățiilor acestei țări”

Aurelia LĂPUȘAN

Punerea pietrei fundamentale a construcției portului Constanța a avut loc în ziua de 16 octombrie 1896, în prezența regelui Carol I.

„Documentul inaugurării lucrărilor, citit mulțimii și semnat de majestățile lor, este pus într-un tub de bronz și închis într-un bloc uriaș de piatră care cântărește 40.000 kg. Blocul este ridicat de o macara puternică și pus la loc într-un mod matematic. Operațiunea foarte însemnată și minunată reușește pe deplin. Tunurile bastimentelor care staționează în port bubuie, muzicile cântă și șampania curge. Familia regală, în fața dlor miniștri și a invitaților a cimentat cu mistria și bătut cu ciocanul prima piatră a temeliei, care poartă inscripția: 16 octombrie 1896.”

Așa relatează presa vremii despre importantul moment trăit de Constanța. Au fost prezenți regele Carol I și regina Elisabeta, prințul moștenitor Ferdinand și principesa Maria, marele duce Vladimirovici și suitele însoțitoare, președinții și vicepreședinții Corpurilor Legiuitoare, clerul, primul ministru Dimitrie Sturdza, membrii guvernului, prefectii județelor Constanța, Ialomița, Ilfov. Nu lipsea primarul Constanței, Eugen Schina.

Era prezentă elita ingineriei românești: Anghel Saligny, I. B. Cantacuzino, Gheorghe Duca, P. Terușanu, Petre Poni, C. I. Stoicescu, G. Lahovary.

Să întoarcem timpul înapoi și să ne imaginăm că suntem martorii marelui eveniment. Este 16 octombrie 1896, ora 14,30. Trenul regal a sosit în gara Constanța, frumos împodobită. Pe peron – toate notabilitățile, membrii corpului consular – erau 9 consulate în acel moment la Constanța! – consilierii comunali, ofițerii Regimentului 34 și fanfara acestuia, preoții orașului dar și I. P. S. Partenie al Dunării de Jos, reprezentanții comunităților turcă, elenă, elevii școlilor din oraș, populație venită în număr impresionant. Primarul Eugen Schina salută pe rege, iar acesta îi dă răspunsul său convențional. Un grup de doamne din înalta societate constănțeană, conduse de Zoe Verbiceanu, oferă familiei regale buchete de crizanteme.

Cortegiul alcătuit din trăsurile regale, trăsurile Episcopiei, o subunitate de jandarmi, polițiști, celelalte personalități străbat apoi orașul decorat sărbătorește. În piața Independenței sau 23 Noiembrie, cum mai era numită piața statuii lui Ovidius, sunt montate arcuri de triumf, stâlpii de pe trotuare sunt îmbrăcați în verdeață, la toate balcoanele flutură tricolorul românesc. Elevii, în frumoase uniforme, ovaționează, apoi intonează imnul regal.

Piața, fost obor de cereale, cuprindea o grădină de vară, două prăvălii, aparținând lui Aristide

Karatzali, o brutărie, o casă cu o mică curte, unde va funcționa prima grădiniță de copii din oraș, o magazie din piatră colțuroasă pentru depozitarea cerealelor. Restul, locuințe elegante, în stilul timpului. Zona a fost pavată abia în anul 1899. Statuia poetului fusese amplasată la 15 august 1887 în colțul dinspre moscheie, aceasta apărând mult mai târziu în peisajul arhitectonic al zonei.

La intrarea în port cortegiul regal este primit de ministrul lucrărilor publice, C. I. Stoicescu, de ceilalți specialiști români, de lucrătorii din port. Familia regală este condusă spre pavilionul special construit, îmbrăcat în roșu și împodobit cu iederă și frunze de stejar.

Reporterul ziarului „Constanța” descria plastic imaginea văzută: *„o mulțime nesfârșită de lume cu steaguri tricolore arătând fericire”*. În larg, navele cu marele pavoaz ridicat, iar marinarii ovaționând de pe punte. Crucșătorul „Elisabeta” trage 21 salve de tun, iar clopotele de la noua catedrală se aud puternic. Urmează un Te-Deum oficiat de I. P. S. Partenie.

Ministrul C. I. Stoicescu citește documentul regal: *„Noi, Carol I, Prin grația lui Dumnezeu și voința națională Rege al României. În anul mântuirii 1896, în a 16 –a zi a lunii octombrie, am pus piatra de temelie pentru construirea portului Constanța pe*

țărmurile Mării Negre, Dumnezeu dăruindu-Ne în domnia Noastră asupra acestei țări, numai ani de glorie, ca împreună cu viteza mea oștire să-i pot da independență și o poziție statornică, dar și ani de pașnică domnie, am lucrat cu râvnă și stăruință pentru înflorirea și prosperitatea României.

Înmulțind căile de comunicație și rețeaua căilor ferate, unind cele două țărmuri ale Dunării prin podul de la Fetești – Cernavodă, luat-am hotărârea ca aceste temeinice și nepieritoare lucrări să fie desăvârșite prin întemeierea unui port la țărmurile vechiului Pont Euxin, unde din veacurile cele mai îndepărtate comerțul a găsit un loc de adăpost, unde atâtea monumente istorice ne aduc aminte vechea dominație a strămoșilor noștri romani și unde și-a sfârșit zilele poetul Ovidiu.

În al treizecilea an al domniei mele și al cincisprezecelea al fondării Regatului, am pus astăzi piatra de temelie a acestei însemnate lucrări, de față fiind Maiestatea Sa Regina, Altețele Lor Regale, Principele și Principesa României, Înalțul cler, miniștrii mei, președinții și vicepreședinții Corpurilor Legiuitoare, înalți demnitari ai statului și corpul tehnic. Nădăjduim că Dumnezeu ne va ajuta să desăvârșim în liniște și fericire lucrarea începută astăzi, care va duce peste mări numele României și va înlesni în toate vremurile transportul bogățiilor acestei țări.

Spre amintire am subscris acest document în două exemplar, din care unul se va așeza în piatra de temelie iar celălalt se va păstra în Arhiva Statului."

Documentul introdus în tub și încastrat într-un bloc de piatră, pe care s-a înscris data de 16 octombrie 1896, a fost lăsat pe fundul mării pentru eternizarea momentului.

Carol și celelalte oficialități vizitează apoi cariera Canara, locul de extracție a pietrei necesară lucrărilor portului. În același timp, regina și suita ei se îmbarcă pe crucișătorul "Elisabeta" și fac o mică croazieră pe mare. Seara, la Casino a avut loc banchetul, în aceeași atmosferă de sărbătoare populară.

După momentul 23 noiembrie 1878, când trupele românești intrau în Dobrogea, vechiul teritoriu al domnitorului Mircea cel Bătrân, era cel de-al doilea moment rezonant în conștiința publică.

Constanța avea înregistrați la acea dată 704 comercianți, 1.083 proprietari, 246 industriași, 9 avocați, 4 ingineri, 9 docheri, 2 dentiști, 2 moașe, 47 birjari și căruțași, 12 coafori, 4 farmaciști, 15 antreprenori hoteluri, 2 antreprenori băi calde, 3 antreprenori băi reci, 12 fabricanți de cărămidă, 2 fotografi, 66 samsari, 3 agenți asigurări, 9 antreprenori lucrări publice, 9 "împrumutători" de bani. Total contribuabili - 2.244.

Cum s-a născut portul, care i-au fost începuturile? Totul a început de la calea ferată Constanța-Cernavodă. Prin firmanul încheiat la 1 septembrie

1857, cu monograma sultanului Abdul Medgid, societatea engleză „Danube and Black Sea Railway Comp. Ltd.", prin active de concesiune, obținea mari favoruri. Guvernul otoman se angaja să nu concesioneze nici unei alte societăți construirea unui canal sau a unei linii ferate între Dunăre și Constanța, mai aproape de 30 mile, fără acordul societății. Durata concesiunii era de 99 ani, începând cu data când linia va fi dată în circulație, în întregime. Era stipulată, de asemenea, folosirea gratuită pe timp de 99 ani a lemnului și a pietrei din pădurile și carierele Dobrogei. Terenul se acorda gratuit, iar munca locuitorilor din toate satele dobrogene era, de asemenea, gratuită.

De asemenea, era autorizată să construiască portul Constanța a cărei existență era o necesitate pentru rentabilitatea liniei ferate, după planurile aprobate de guvernul otoman.

Linia Constanța – Cernavodă a fost dată în circulație la 4 octombrie 1860, fiind prima cale ferată din Imperiul Otoman. La deschiderea ei au participat președintele societății, J.T.Barkley, ministrul comerțului din Turcia, numeroși funcționari englezi și

turci. Au fost de față și oficiali români: ministrul de externe Ioan A. Filipescu, deputatul Scarlat Grigore Ghica și economistul Dionisie Pop Marțian.

Calea ferată s-a terminat repede, datorită folosirii ca forță de muncă a populației dobrogene. Calea ferată pleca din portul Constanța, trecea pe la marginea de apus a localității, urca dealul de la Murfatlar, iar de la Medgidia urma o linie de nivel a văii Carasu, ajungând la Dunăre, în portul Cernavodă. Avea o lungime de 65,273 km și 4 stații: Constanța, Murfatlar, Medgidia și Cernavodă.

Construcția portului va începe odată cu aceea a căii ferate. Compania engleză a început un dig de 200 m, un chei de acostare din lemn, de 170 m, și un bazin de 4 ha, urmând ca să perceapă taxe speciale de la toate vapoarele ce intrau în Constanța.

Văzând dezvoltarea portului Constanța, cu 200 mile mai aproape de Constantinopol, un mare concurent pentru Odesa, Rusia, a zădărnicit intențiile consorțiului englez. Poarta a reziliat concesiunea acordată companiei și, prin convenția din 10 octombrie 1870, s-a obligat să-i plătească suma de 112.761 lire sterline, obligație pe care nu a îndeplinit-o vreodată și pe care a achitat-o România în 1882, când a răscumpărat calea ferată Constanța – Cernavodă.

În timpul Congresului de la Berlin (iunie – iulie 1878), John Trevor Barkley a oferit primului ministru I.C. Brătianu, spre vânzare, calea ferată Constanța –

Cernavodă, în schimbul sumei de 25.000.000 franci și a sprijinirii unirii Dobrogei cu România.

În aceeași perioadă, cel care a sesizat rolul acestei linii pentru dezvoltarea economică a României a fost savantul Grigore Cobălcescu. Geolog și paleontolog, întemeietorul școlii românești de geologie, Cobălcescu sublinia, în intervențiile sale, necesitatea realizării unor construcții care să pună în valoare bogățiile Dobrogei. A sesizat necesitatea construirii unui mare port la Constanța dând indicații asupra proiectării digurilor portuare și subliniind utilitatea construirii unui pod peste Dunăre. Proiectul realizat abia în 1895 de ing. Anghel Saligny este chiar zona propusă de Cobălcescu!

ING. ANGHEL SALIGNY - ARTIZANUL PORTULUI CONSTANȚA

Multe și pilduitoare au fost biografiile marilor oameni ai României, multe și exemplare faptele lor pentru țară. Poate că nici una nu are însă astăzi atâtea conotații patriotice ca cea a lui Anghel Saligny.

Cum poate fi prezentat peste timp Anghel Saligny? Ca unul dintre întemeietorii ingineriei românești și pionier al științei și tehnicii mondiale prin soluțiile date în proiectarea și executarea construcțiilor de poduri și a celor industriale. El folosește, pentru prima dată în lume, betonul armat în construcția unor silozuri. Pentru podul de la Cernavoda a aplicat două inovații mondiale: grinda cu console la suprastructură și oțelul moale în locul fierului pudlat. La data punerii în funcțiune, podul de la Cernavoda era primul din Europa și al treilea din lume. A fost artizanul Marinei comerciale române și al Serviciului de navigație fluvială. La lucrările portului Constanța realizează o altă premieră în construcțiile din România: executarea fundațiilor pe piloți prefabricați din beton armat, bătuți cu sonete mecanice.

Cum a primit Saligny conducerea lucrărilor portului Constanța? După cum se știe, câștigătoarea licitației, antrepriza franceză Hallier reușește cu greu să-și găsească un ritm. În 44 luni executase 454 diguri și cheltuisese 15.293.000 lei. I.I.C. Brătianu, noul ministru al Lucrărilor Publice, intervine în contract și cere modificarea termenului de execuție. Neputincios în fața volumului mare de lucrări, A. Hallier răspunde că încetează lucrul. La data de 17 octombrie 1899, Grigore Tocilescu, din partea comitetului delegațiilor, raporta în Senat situația firmei A. Hallier și cerea senatorilor să voteze rezilierea contractului cu antreprenorul francez. 65 dintre cei

prezenți au votat pentru și doar 21 contra. Rezoluția a fost clară. Se elaborează proiect de lege pentru rezilierea contractului. Lucrările sunt încredințate mai întâi inginerului I. B. Cantacuzino, apoi inginerului Gheorghe Duca.

La 13 august 1899 este numit director al lucrărilor din portul Constanța Anghel Saligny. Era la vremea respectivă deja membru al Academiei Române și cunoștea foarte bine Constanța. Cu mult înainte de a lua conducerea lucrărilor portului Constanța, inginerul Anghel Saligny se ocupase de înfrumusețarea orașului nostru. La 5 iulie 1897, la București, Comisia de înfrumusețare a orașului Constanța compusă din Anghel Saligny, Grigore Cerchez și Elia Radu, dădea avizul pentru prioritatea lucrărilor edilitare necesare propulsării Constanței în rândul marilor orașe românești. Și începea cu dezvoltarea portului, locul prin care se putea face exportul de petrol românesc.

Problema montării unei conducte care să asigure legătura directă între rafinării și portul Constanța îl preocupase pe Anghel Saligny încă de la preluarea lucrărilor de construcție. La 16 septembrie 1899, fiind încă director general al CFR, el adresează Ministerului Domeniilor Agriculturii și Comerțului un raport detaliat în care se pronunță documentat asupra construirii unei conducte pe traseul Băicoi – Ploiești – Fetești – Cernavodă.

În raport, Anghel Saligny semnala cu onestitate pierderile financiare posibile pe care le-ar înregistra Căile ferate române datorită unei astfel de conducte, dar previziona o creștere spectaculoasă a industriei petrolului și, implicit, venituri compensatoare, în special de la transportul păcurii. El s-a pronunțat pentru cesionarea conductei unor societăți comerciale dar, anticipând pericolul monopolului, lăsa statului român posibilitatea de a folosi terasamentele și construcțiile de cale ferată și șosele.

În 1900, statul român începuse tratativele cu celebra deja “Standard Oil Co”, pentru a-i cesiona terenurile sale petrolifere și dreptul de a construi o conductă. Conducta urma să fie pozată de-a lungul liniei ferate. Afacerea preconizată nu a scăpat nici presei, nici Parlamentului. Aprige dispute privind drepturile concesionarului și obligațiile statului ocupă prima pagină a ziarelor. Traseul conductei trebuia să fie Câmpina, Băicoi-Constanța, iar construcția să înceapă numai după ce portul Constanța va fi gata și producția de țiței va depăși 600.000 tone pe an.

În 1903 ideea părea a lua o formă concretă căci în proiectul de lege elaborat pentru întrebuintarea

excedentului de 21 milioane lei, rămas din bugetul pe anul 1901-1902, erau prevăzuți 500.000 lei pentru studiile necesare conductelor de petrol din județul Prahova până la Dunăre și Marea Neagră.

În portul Constanța se lucra în continuare la construirea stației de petrol. Frontul de lucru era larg: linii ferate pentru vagoane-cisternă, rezervoare de 700 mc pentru primirea produselor. În partea de jos a bazinului s-au construit primele 3 rezervoare a câte 5000 mc fiecare și au fost instalate conductele și pompele pentru transportul produselor spre tancurile petrolifere.

La data de 27 mai 1904 stația a fost pusă în funcțiune. A doua zi guvernul român aproba în regim de urgență normele pentru exploatarea stației de petrol. Prin acest act normativ, statul își rezerva dreptul de a construi noi rezervoare și a exploata instalațiile pentru încărcarea petrolului, benzinei și păcurii. În mesajul adresat la deschiderea lucrărilor Corpurilor Legiuitoare din 15 noiembrie 1904, Regele Carol aprecia că “dezvoltarea industriei petrolifere românești a fost ajutată de înființarea, la Constanța, a rezervoarelor și a portului de petrol care înlesnesc într-un mod sigur și ieftin exportul acestui nou izvor de bogăție a pământului românesc”.

Lucrările în port se făceau anevoios. Guvernele se perindau la putere și fiecare își făcea un capital electoral din promisiunea de a construi la Constanța 20 rezervoare pentru petrol. Șase rezervoare erau, în 1905, deja în exploatare, altele șase în lucru. Se construiseră stația de recepție, stația de pompare precum și pavilioanele destinate personalului stației. Cele mai multe investiții se făcuseră din fondurile societăților interesate.

Portul reprezenta la acea vreme 2.014 metri diguri, 1.381 metri cheiuri, farul principal, două faruri mai mici, sirena în paralel și farul de la Tuzla.

Inaugurarea portului modern Constanța s-a făcut la 27 septembrie 1909. “Nu sărbătorim numai săvârșirea unor lucrări din portul Constanța, ci îndeplinirea unui întreg program urmat cu atâta străduință de Maiestatea Voastră. Prin facerea portului Constanța cu adâncimea și instalațiile speciale pentru cereale, ați dat puțința de a se reduce navlul cerealelor prin sporirea capacității vapoarelor și scurtarea timpului de încărcare. Toate acestea vor contribui ca să putem susține mai cu folos concurența pe piețele mondiale. În ce privește industria noastră de petrol, ea nu ar fi putut lua dezvoltarea de acum fără lucrările pe care le inaugurați astăzi”, afirma Anghel Saligny la festivitatea inaugurării portului.

Camelia Popescu Hriscu

Ana Maria ȘTEFAN

Nu pot schimba trecutul. Doar prezentul e timpul în care pot face ceva. Viitorul e....doar un vis.

Profesor de chitară în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” încă din anul 2009, Camelia Hriscu Popescu este absolventă a Universității „Ovidius” din Constanța, Facultatea de Arte, specializarea Pedagogie Muzicală cu a doua specializare instrumentală. Pasiunea pentru muzică s-a manifestat de la o vârstă fragedă venind ca o „moștenire” din partea mamei. Așa a ajuns la vârsta de numai cinci ani să urce pentru prima oară pe scenă, participând la minitop. Mai târziu, a și jurizat un concurs pentru copii. A făcut parte chiar și dintr-un grup vocal din cadrul Școlii Populare de Arte din Suceava, iar după vârsta de 13 ani a început studiul aprofundat al muzicii în cadrul Liceului de Artă „Ciprian Porumbescu”.

„Întrucât trebuia să studiez și un instrument, profesoara mea de teorie muzicală m-a îndrumat spre chitară, considerând că dispun de aptitudinile necesare. De asemenea, chitara poate fi și un excelent instrument de acompaniament vocal.”

Mai târziu a făcut parte din grupul vocal-instrumental “SIMBOL”, în cadrul Palatului Copiilor din Suceava. Ne mărturisește că a fost mereu încurajată și susținută de familie atât moral cât și material, iar acest aspect i-a dat mereu impulsul de a persevera. Este de părere că atâta timp cât

depuși efort și dovedești seriozitate, poți obține performanțe în orice domeniu. A studiat muzica alături de oameni dragi, a evoluat și treptat s-a perfecționat, și în mod firesc a apărut dorința de a transmite mai departe tainele acestei frumoase îndeletniciri artistice. Cariera pedagogică și-a început-o în anul 2009 simultan în cadrul Școlii nr. 3 Năvodari ca profesor de educație muzicală și ca profesor de chitară în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Așadar, meseria de profesor a venit ca o continuare firească a eforturilor depuse în adolescență.

Este ideal să faci dintr-o pasiune o profesie. Pe parcurs, au apărut și avantajele dar și dezavantajele acestei profesii: frumusețea activităților cu copiii, programul relativ flexibil, lipsa presiunii dinafară, satisfacțiile părinților și ale cursanților. Dezavantajele sunt cele deja arhicunoscute, fiind generate și de subfinanțarea sistemului de învățământ. Însă cea mai mare împlinire a unui profesor este să vadă cum un cursant progresează treptat, însușindu-și pe parcursul timpului abilitățile specifice unui bun interpret. De asemenea – aceea de a avea elevi atenți și receptivi, dornici să se perfecționeze oră de oră. (Ne mărturisește Camelia Popescu Hriscu)

Pe lângă orele petrecute la clasă, un profesor trebuie să depună un volum mare de muncă și

acasă, adaptându-se în permanență evoluției fiecărei clase de elevi (sau a fiecărui elev, în cazul orelor individuale).

Nemulțumirile sale sunt cauzate de atitudinea superficială a unor cursanți care nu alocă suficient timp studiului: **„Ei consideră că pot progresa numai în cadrul orei la școală, justificând că sunt foarte ocupați în restul timpului, susținând că progresul depinde în cea mai mare măsură de profesor. Din păcate, nu toți cursanții vin în urma propriei lor pasiuni, unii fiind influențați de părinți sau de cunoștințe.”**

La momentul actual, are în pregătire cincisprezece elevi la chitară. Printre cei mai buni cursanți, îi evocă cu mândrie pe cei care s-au remarcat pe parcursul timpului: Toma Sebastian Buruiană, Ali Baris Yildirim, Antonia Tode, Gabriel Sebastian Mitrica, Andrei Rareș Deoanca, Ana Patricia Stoian, Aytu Gelal. Meseria de profesor presupune o mare responsabilitate dar și o provocare. Într-o societate marcată de dezvoltarea rapidă a tehnologiei, dar și de lipsa culturii, elevii de azi sunt nerăbdători, manifestând adesea dezinteres față de studiu, în detrimentul mijloacelor tehnice.

„Sunt inteligenți, creativi, însă așteaptă rezultate cât mai repede posibil. În caz contrar, renunță cu ușurință. Sunt mai relaxați, mai curajoși, mai îndrăzneți, mai sinceri, exprimând cu ușurință ideile și așteptările proprii, spre deosebire de elevii de odinioară. De asemenea, aceștia întâmpină mari dificultăți în gestionarea propriului timp, fiind implicați în multiple activități extrașcolare.”

Printre premiile câștigate pe parcursul timpului amintește: Premiul III și Premiul “Eurocasting Italia” – ambele obținute la Festivalul Tinereții de la Mangalia, Premiul de Excelență obținut de Ziua Bucovinei la Cumpăna, Premiul Juriului obținut în cadrul Festivalului “Steluțele Mării” la Constanța, premiul II obținut la concursul Adam Mickiewicz

(Suceava) cu participare internațională la Bialystok (Polonia).

La începutul cursului de chitară se organizează probe speciale pentru verificarea aptitudinilor muzicale, precum reproducerea corectă a unor sunete sau a unor ritmuri. Pentru învățarea acestui instrument, cursanții au nevoie de dexteritate, voință, perseverență și foarte mult studiu, dirijat de un profesor competent. Un chitarist trebuie să posede un bun auz, simț ritmic, să știe totul despre instrument și să stăpânească bazele teoriei muzicale. De asemenea, trebuie să coordoneze semnalul cerebral cu mișcările ambelor mâini.

„În opinia mea, în urma orelor de studiu, fiecare cursant își poate însuși noțiunile tehnice de bază. Însă un cursant lipsit de talent nu va atinge aceleași performanțe ca unul foarte talentat.”

Experiențele petrecute la Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” alături de cursanți, sunt plăcute și numeroase și sunt legate de satisfacția cursantului în urma efortului constant. Orele cu profesoara Camelia Popescu Hrisu se desfășoară într-o atmosferă plăcută și relaxantă. **„Metoda de predare e personală și ține de secretul profesional, însă lucrez la fel cu toți elevii mei și mă adaptez nivelului fiecăruia.”** Pe cei care doresc să devină profesori îi sfătuiește să urmeze această profesie doar dacă o iubesc. **„În caz contrar să nu se chinuie nici pe ei, nici pe cei care le vor fi elevi!”**

În timpul liber îi place să călătorească. Ne mărturisește că există o armonie perfectă între profesie și viața privată și că cele mai importante etape din cariera sa au fost formarea în familie, studiul individual, școală generală, liceul de muzică și studiile superioare. A absolvit două licențe și un masterat și până la momentul actual se poate mândri și cu lansarea a trei albume de muzică ușoară.

Iubește, călătorește, citește, ascultă muzică și crede în Dumnezeu!

Este unul din citatele care o reprezintă. Camelia Popescu este o fire tolerantă și răbdătoare și cel mai bine se simte în țara ei. Îi place să înoate, să citească și îi îndrăgește pe renumiții artiști Jimi Hendrix, Tarja Turunen, Carlos Santana, Eric Clapton, Julien Bream, Antonio de Lucena. Iar dacă ar putea să se întâlnească cu o personalitate aceasta ar fi prințul Siddharta Gautama! Este totodată o persoană optimistă care tratează obstacolele vieții cu inteligență și tenacitate iar persoana care i-a marcat viața este chiar mama sa:

„Și continuă să o facă într-un mod excepțional.”

lubește chitara pentru că aceasta reprezintă sensibilitate armonie și liniște. Astăzi evocă cu nostalgie cel mai frumos moment din viața sa -anul 2016 -nașterea fiicei sale. Nu ar schimba nimic din viața sa, crede că **în timp viața devine mai bună, dar se scurtează!**

Info - Datina

Cu bicicleta pe traseele vinurilor dobrogene

Dan COJOCARU

”Festivalul Vinului Dobrogean Pontus Euxinus își propune să devină, în cât mai scurt timp, cea mai cunoscută experiență de acest gen din Dobrogea. Urmărește educarea publicului larg în oenologie, cunoașterea cramelor din destinația Dobrogea și dezvoltarea turismului oenologic și ecoturismului.” Este declarația doamnei Anca Nedea-Pavel, director executiv al Asociației Patronale Mamaia, organizator al evenimentului, în parteneriat cu Primăria Constanța, Organizația Patronală Mamaia - Constanța, Asociația de Management al

Destinației Turistice Delta Dunării, Camera de Comerț, Industrie, Navigație și Agricultură Constanța, Muzeul Militar Național Regele Ferdinand I - filiala Constanța, Comunitatea Elenă Elpis Constanța, Asociația Culturală Tomis și Centrul Cultural Județean Teodor Burada.

Arsă de soare și bățută de vânt, așezată între Dunăre și Mare, Dobrogea are un profil geografic unic în Europa și o istorie ce urcă în timp până la creatorii ceramicii gumelnițene și ai Gânditorilor de la Hamangia. Perspectiva parcurgerii acestor trasee pe bicicletă a stat la baza ofertei adresate iubitorilor de natură și mișcare. Pasionații de ciclism și vinuri au acum un prim traseu oenologic în Dobrogea. Sunt 3 crame, dar, în curând, vor fi mai multe!

Festivalul Vinului Dobrogean PONTUS EUXINUS 2018, cu sprijinul Vinex Murfatlar - Crama Trantu, Crama Rasova și Stațiunii de Cercetare-Dezvoltare pentru Viticultură și Vinificație Murfatlar a lansat această frumoasă idee de cunoaștere a Dobrogei! Cel mai dificil obstacol în parcurgerea unui traseu de circa 250 de kilometri a fost...vântul!

La sosirea în Piața Ovidiu participanții la primul traseu de turism ciclo-oenologic au declarat că experiența aceasta trebuie repetată și pe alte trasee, pentru întâlnirea cu alte crame, recomandând publicului spectator vizita în crame. Nu de alta dar numai acolo poți degusta vinuri pe care nu le poți găsi în magazine, dar și oferte culinare de excepție!

Totul a fost condimentat cu spectacole folclorice reprezentative pentru etniile care populează Dobrogea și cu un program de “atelieri și lecții de educație oenologică” prin care s-au prezentat nu doar istoricul și vinurile cramelor, dar s-a vorbit și despre servirea corectă a vinului, procedee de vinificație folosite, asocieri gastronomice etc.

A fost prima ediție! Să ne pregătim pentru următoarea!

Forumul Internațional „Moștenirea bulgară” Balcik 2018

Ana-Maria ȘTEFAN

Cântecul dobrogian continuă să impresioneze pe cei prezenți la Forumul Internațional „Moștenirea bulgară” Balcik 2018. Grupul vocal „Fiii Dobrogei” din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, compus din elevii: Radu Filip, Andrei Girel, Cristina Geltanu, Marina Sava, Elena Iordan și Miruna Tunî, a prezentat în concurs o suită de cântece populare din toate zonele, cu precădere Dobrogea. Grupul vocal „Fiii Dobrogei” este coordonat de Elena Ionescu Cojocaru - interpret consacrat al cântecului popular dobrogian și profesor al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, catedra de canto – muzică populară.

Regulamentul concursului impune și executarea unei piese în limba bulgară.

„Am prelucrat linia melodică a unei piese vechi bulgărești. În acest sens ne-a fost de un real ajutor

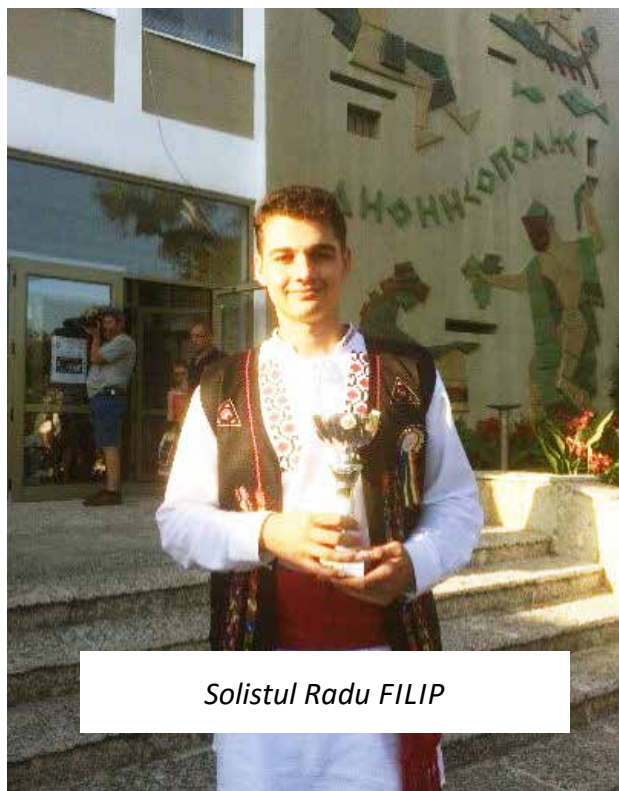

doamna Teodora Corpuz, prezentă la acest festival din partea etniei bulgare din Dobrogea, cu varianta de text în limba bulgară. Astfel, ea a interpretat un vechi cântec în bulgărește și a făcut prezentarea grupului pentru juriu și publicul bulgar. Am fost

invitați în seara de deschidere, cu un recital ce a cuprins o cavalcadă de frumoase cântece dobrogene și am avut onoarea să fim alături de Ansamblul folcloric profesionist din Focșani care a realizat un program de excepție alături de cunoscuta interpretă Maria Murgoci.”

Concursul s-a desfășurat în data de 25 august la Casa de Cultura din Balcik. Cântecele interpretate de grupul nostru au fost apreciate de juriu

Solistul Radu FILIP

cu locul I, iar profesoarei Elena Ionescu Cojocaru i-au fost acordate o diplomă de merit pentru strădania și pasiunea cu care îi pregătește pe talentații elevi, cu rugămintea de a transmite și de a păstra tradițiile și cântecul dobrogean nealterat, din partea ziarului „Telegraf” – Balcik, și o medalie oferită de Mariusa Costova- directorul acestui festival – din partea Forumului Internațional.

Radu Filip a participat la secțiunea soliști-muzică populară, prezentând un cântec dobrogean și un cântec bulgăresc – Sadila Jana, din repertoriul solistului bulgar Vencislav Peneu.

„Aranjamentul orchestral aparține unui om de suflet cu care colaborez foarte bine: domnul Cristian Păcuraru, căruia îi mulțumesc din suflet”, subliniază profesoara Elena Ionescu Cojocaru.

Pentru spectacolul de gală, grupul a fost solicitat să interpreteze cântecul Casa părintească, versurile aparținând lui Grigore Vieru, iar versiunea în limba bulgară Ivelinei Vaikova de la etnia bulgară. Astfel, prestația artistică a fost distinsă cu premiul de popularitate.

„Cântecele din concurs mi-au amintit de anii copilăriei, de instrumentul meu preferat. Am ales să acompaniez la acordeon piesa bulgărească și pe cea de final care a avut un mare impact la public, momentul final fiind foarte apreciat. M-am gândit cu drag la profesorul meu de acordeon, Cristache Fieraru, pe care îl asigur de toată stima și prețuirea mea și care în luna august a împlinit o frumoasă vârstă, de aceea pe această cale îi urez mulți ani fericiți, sănătoși și plini de rodnicie!”

„Țin să aduc recunoștința mea și a tinerilor participanți la Festivalul – Concurs din cadrul Forumului Internațional „ Zestrea Bulgară”, doamnei Marusia Costova – Director al acestui festival -redactor șef al ziarului „Telegraf” Balcik pentru organizare și pentru șansa de a fi prezenți la trei ediții ale acestui festival.

Împărțeala

Adrian NICOLA

Ziua bună la dumneavoastră, cinstiți gospodari!

Cred eu că nația asta a noastră, românească, multe averi ale sufletului a strâns în suflet de la devenirea sa pe acest pământ. Nu degeaba oamenii învățați ai vremurilor au vorbit despre moșii și strămoșii noștri ca despre oameni drepti și dârzi, viteji și omenoși, dând ce este mai bun în numele ospetiei. Mult timp eu am crezut, neștiutor de alte nații cum mă aflam, că poate așa sunt oamenii, chiar de pe ce pământ s-ar afla, buni și drepti și cu frica de a nu face păcat. Umblând însă pe ici, pe colo, pe unde pașii m-au purtat, geana mea s-a ridicat pe multe rele și strâmbătăți, iar atunci mi-am zis că adevărată este vorba aceea, „ca românul nu-i niciunul”. Căci mila, bunătatea și omenia nu cred a o avea altă nație.

În asemenea împrejurări, mi-am adus aminte de ruperea de la gură a duminicului ce se face de către femeile române, atunci când pământul dă în rod prima oară în anul ce curge și se gătește de cules prima legumă sau primul fruct din acel soi. Căci românele noastre nu pun în gură până ce nu împart, până ce nu dau mai întâi celui străin, ca semn de nespusă bunătate, și abia apoi gustă ele, oricât ar pofti și gura lor s-ar umple de apă de neîmplinită plăcere.

Eram copil în satul meu când ne dădeam jocului și nici măcar amintirea joardei cu care mama ne mai altoia, plată pentru năzdrăvăniile noastre, nu mă făcea să mă despart de ceilalți copii și de jocurile copilăriei. Doar când auzeam câte o bătrână strigându-ne „Hai, veniți la împărțeală!”, toate erau lăsate deoparte, iar noi alergam către femeia cu tavă și ștergar, pe care avea ce ar fi vrut și ea să mănânce întâia dată anul acela, dar nu putea până ce nu împărțea. Nu avea cine știe ce bunătăți pe tavă, erau de-ale hranei, din care aveam și noi acasă, dar parcă gustul acelora era mai bun și la gurile noastre

se bătea o ceată de calici, cum se spune, de parcă eram de pe vremea foametei.

Felii lungi și subțiri de castravete, date cu sare, gogoșele rotunde, plămădite din grâul cel nou, rotunjite cu paharul și prăfuite cu zahăr, felii de lubeniță sau pepene, râzând în soarele verii, ciorchinași din struguri de multe soiuri, rumenite atunci prima dată în acel an, precum obrazul fraged de prunc, fasole făcăluită, rece, din boabele de curând date jos de pe vrej, uscată și preparată, pusă pe bucăți de pâine, mere, pere sau prune, cărora le simțai gustul și aroma doar privindu-le, cireșe legate cu ață roșie la codițe, să nu se deoache de frumoase ce erau, care abia așteptau să ajungă mai întâi cerceșii pe urechile noastre, bucăți de porumb cu mătasea încă nedesprinsă de pe boabe, fiert sau copt, și multe alte bunătăți, erau aduse aproape în fiecare zi pe tăvile frumos împodobite cu ștergar. Peste ele, femeia care le împărțea mișca muchia palmei în cruce, să fie primit pentru ea și ai ei, iar noi plăteam toate cele primite cu un „bogdaproste” și cu o foame pe care nici părinții nu ne-o recunoșteau, văzându-ne când le înfulecam. Căci, nu-i așa, pomana îngrășă mai dihai decât codrul din traista ce-o porți la spate!

Colăcei copti sub lutul dogoritor al țestului,

mucenici sau bradoși, unși cu miere de albină sau cu magiun, după darea de mână a gospodinei, presărați cu nucă pisată, colivă acoperită cu zahăr și ploiță de bombonele, felii de cozonaci dolofani cu rahat sau prăjituri „râioase”, cu forma strecurată printre degete, frământate cu osânză de la porc, bucăți de ouă sau ouă întregi încondeiate, străchini cu ciorbă, sarmale ori pilaf, castronele cu orez fiert, cănuțe cu apă sau lapte ori chiar urcioare smălțuite și înflorate, cu flori de mușcate legate de toarte și câte alte frumuseți sau bunătăți, primeam noi de pomană. La sărbători statornicite prin datinile strămoșești, dar și atunci când cineva murea sau era pomenit, la orice casă de creștin se făcea pomană, cu oameni chemați sau veniți, se dădea de pomană la fel ca la împărțeală, după orânduilele locului moștenite de sute de ani și amintite de bătrâni sau de preotul ce păstora obștea aceea.

Mult timp am crezut eu că este una și aceeași împărțeala cu pomană, dar am aflat mai târziu că mintea mea, nedată prea tare la cele sfinte și la meșteșugul de a desface firul în patru, le amesteca fără de judecată. Mai pe urmă, când m-am mai ridicat de la pământ și mintea putea a deosebi mai cu temei albul de negru, am înțeles. Pomană era aceea dată pentru ca cel credincios să trimită pe altă lume, acolo unde se spune că merg sufletele celor morți, ca să aibă și ei cu ce se ospăta, ce îmbrăca și încălța – atunci când de pomană se dădeau veșminte sau încălțări. Împărțeala înseamnă însă altceva, că de aceea îi și spune așa, împărțeală. Era și este prinosul inimii bune și iubitoare, care nu se îndură a se hrăni pe sine până ce nu împarte cu celălalt, până ce nu dăruiește. Nu bagă bucățica în gură dacă nu îi saltă cugetul de bucuria, mulțumirea, plăcerea, de pe fața seamănului său. Bucuria este dublă pentru cel care își împarte bucățica sa cu altul, aceea de a

dărui din ceea ce are, dar și aceea de a-l face fericit pe acela ce primește.

Acum câțiva vreme am ajuns cu treburi prin unul din satele Dobrogei de nord, scăldat la hotar de apele marelui fluviu, un sat nu prea ridicat în fruntea celor bogate prin averile oamenilor ce locuiau în dânsul. Era într-o zi de duminică, iar prietenul meu, Gheorghe de la Viroaga, voia să poposim pentru că el și soața sa doreau a împărți

din prinosul muncii lor oamenilor aflați la liturghie. Mare mi-a fost mirarea să găsesc acolo oameni curați la trup și la cuget, cu hainele lor nu prea după moda timpului, dar curate și îngrijite, mirosind a frunze de nuc și săpun de casă. Oamenii aceștia știau și grăiau împreună cu preotul și dascălul lor bisericesc întreaga slujbă, într-un glas, de parcă erau unul. Când slujba s-a teminat, iar prietenul meu a rugat de primirea darurilor, s-au pus cuminți într-un șir firesc, lăsând în frunte pe cei bătrâni sau neputincioși, altfel decât văzusem eu în multe locuri și mă îngrețosase de lăcomia și neomenia unora.

Firescul cu care oamenii aceia primiseră darurile, lipsa ploconelii, care mai degrabă de cerșit decât de primit pare a ține, bucuria ascunsă și demnă de pe chipurile lor, ne umpluseră de bucurie pe noi, cei veniți nechemați și primiți cu puțința de a le tulbura orânduiala, care însă cu nimic nu i-a putut scoate din chenarul bunei lor creșteri.

Prietenul meu și soața domniei sale, cu ochii în lacrimi de fericirea de a putea aduce o clipă de bucurie acelor oameni deosebiți, s-au pus a drumeți împreună cu noi, având un singur regret, acela de a nu putea bucura în fiecare zi pe fiecare dintre cei întâlniți în biserica satului de lângă ape.

De-aia vin eu acum și vă zic domniilor voastre, că aceuia ce împărțește cu altul multul sau puținul său, cred că prinde în suflet o lumină care îi călăuzește frumos mai apoi drumul prin viață. Iar chipurile cuminți și luminoase ale femeilor din satele românești taman luminația aceea le face așa frumoase.

***Cu smerenie, al dumneavoastră
Adrian***

Nunta la turco-tătarii dobrogeni

Dr. Flori IUHAS

În lucrarea *Antropologia structurală* (trad. de J. Pecher, București, Editura Politică, 1978, p. 70.), Lévy Strauss consideră culturile drept sisteme simbolice împărtășite, creații cumulative ale minții și tocmai de aceea antropologul încearcă să descopere în mit, artă, limbă sau sistemul de rudenie principii ale minții generatoare ale acestor forme culturale. Prin limbaj ca latură simbolizantă a cunoașterii, omul dă sens și semnificație fiecărui lucru, actelor și creațiilor sale, ale colectivității și umanității astfel că existența umană în sine este înțeleasă ca realitate încorporată și impregnată de formele creațiilor simbolice.

Cultura despre care vorbea Lévy Strauss nu este însă doar memoria moștenită a omenirii, ci modul de gândire și de acțiune privit în integralitatea sa, ca sistem de atitudini, valori, idei, conduite și instituții. Astfel, tocmai prin latura sa comunicațională, cultura transmite valorile create, de la individul creator spre ceilalți oameni, spre generațiile următoare, devenind astfel un bun cultural comun. În această calitate, cultura creează anumite condiții pentru evoluția vieții sociale și pentru progresul societății. Astfel, cultura furnizează răspunsuri pentru toate acțiunile individului asupra problemelor vieții și oferă mijloace de interacțiune cu mediul înconjurător dar și liniște individului deoarece îl orientează printr-un ansamblu de tradiții religioase și folclorice.

Tradițiile și obiceiurile sunt un ansamblu de concepții, credințe, datini și chiar superstiții care se statornicesc de-a lungul timpului în cadrul unor grupuri sociale sau naționale și care se transmit prin viu grai din generație în generație constituind pentru fiecare grup social trăsătura lui specifică.

În acest număr al revistei noastre vom vorbi despre nunta la tătarii dobrogeni. Atât la turcii anatolieni din Dobrogea, cât și la turcii tătari (tătarii crimeeni) există un tabu care interzice căsătoria dintre un băiat și o fată dacă aceștia sunt rude după tată până la al șaptelea grad sau rude după mamă până la al treilea grad.

Căsătoriile dintre un tânăr musulman și o persoană nemusulmană se întâlnesc în Dobrogea mai ales după anul 1950. Deși la început aceste căsătorii au fost privite cu dezaprobare, treptat oamenii, mai cu seamă de la oraș, s-au obișnuit cu ele (Mehmet Naci Onal, *Din folclorul turcilor*, București, Editura Kriterion, 1997, p. 59).

Logodna „nîșan” și căsătoria religioasă „nikâh” sunt ritualuri care au loc înaintea nunții propriu-zise „toz düğün”. Formula folosită atunci când se face cererea în căsătorie sună astfel: *Allahin emri ve peygamberin kavli ile* (din porunca lui Allah și cu voia Profetului). Astăzi, tinerii sunt cei care își hotărăsc destinul familial spre deosebire de vremurile de odinioară, în care căsătoria era hotărâtă de către părinți, iar mirele și mireasa se întâlneau

1945, mireasă tătăroaică din Dobrogea

și se cunoșteau abia în odaia de nuntă (gerdek). Se consideră că acela care și-a dat cuvântul de onoare în privința căsătoriei, rostind cuvintele *Soz bir Allah bir* („Cuvântul dat este unul singur precum Allah este unul singur”) și care apoi îl încalcă, păcătuiește grav în fața lui Allah. Acest păcat este echivalent cu abandonarea religiei islamice, deoarece în Coran se spune: „Să nu cumva să vă încălcați jurămintele pentru care Allah a fost luat garant!”

Tradiția nu obligă soția ca aceasta să ia numele soțului, dar sunt rare cazurile în care soția păstrează numele familiei din care provine.

Căsătoria religioasă este oficiată de către imam în prezența reprezentanților mirilor și a doi martori spirituali „vekil anne și vekil baba” numai dacă tinerii sunt deja căsătoriți civil.

Hogea participă la ceremonia de logodnă. Citește din Coran și face rugăciuni și urări pentru viitorul fericit al celor doi tineri. Deși cununia oficială se făcea la primărie, până prin anii 1950-1960, tinerii cununați la primărie nu erau considerați căsătoriți legal, cununia religioasă fiind singura considerată autentică. Se citea din Coran, apoi hoguea făcea cununia în prezența martorilor și a reprezentanților mirelui și miresei. Această ceremonie era obligatorie pentru toate nunțile. Cununia religioasă are loc și în zilele noastre. De asemenea, era necesar și atunci să aibă loc nunta, care era, ca și acum, o ceremonie colectivă.

Însoțirea miresei când este adusă la casa mirelui de paznici - atât de partea dreaptă cât și pe partea stângă - este o moștenire peste timp a tradițiilor popoarelor turcice din Munții Altai, ne spune Ionela Lala („Obiceiuri legate de momentele esențiale ale vieții (naștere, botez, nuntă, înmormântare) la turco-tătarii din Dobrogea și la români” în *Resurse islamice*, <https://resurseislamice.wordpress.com/2010/01/07/nastere-botez-nunta-inmormantare/>).

Căruța tradițională a turcilor din Dobrogea în care se transporta mireasa era acoperită cu ramuri de dud sau de salcie. La tătarii și turcii nogai există obiceiul ca un copil să vină cu Coranul în mână împreună cu mireasa la casa mirelui. La coborârea din mijlocul de transport, copilul primea bacșiș, apoi se făceau daruri miresei pentru a o convinge să coboare și ea. După ce mireasa cobora și săruta mâinile socrilor, hoguea rostea o scurtă rugăciune și făceau urări pentru fericirea tinerilor căsătoriți.

Ceremonia intrării în odaia de nuntă („gerdek toreni”) începea după rugăciunea de seară de la geamie. Înainte de anul 1950, mirele mergea obligatoriu la geamie anterior începerii ceremoniei sus-amintite. După încheierea rugăciunii de la geamie, hoguea și întreaga comunitate musulmană locală, împreună cu rudele mirelui, îl conduceau pe acesta acasă pentru a intra în odaia de nuntă. Pe drum se cântau cântece religioase musulmane („ilahiler”). Conducerea mirelui până la odaia de nuntă reprezenta un eveniment foarte important, la care participa întreaga comunitate. Înainte de intrarea mirelui în odaia de nuntă, hoguea se ruga pentru tinerii căsătoriți și îl pune pe mire să se căiască public pentru păcatele sale. Apoi hoguea făcea pentru a doua oară cununia religioasă. Obiceiul de a face, în odaia de nuntă, o rugăciune însoțită de două plecări cu fruntea până la pământ este tot un element religios islamic. Se crede că rugăciunile făcute cu acest prilej vor fi îndeplinite de Allah. La

1960. O nouă familie musulmană

turcii dobrogeni, noaptea nunții și rugăciunile spuse cu acest prilej sunt considerate sfinte.

O altă tradiție, întâlnită atât la turcii dobrogeni cât și la vechii turci, este arderea și prepararea henei. Potrivit unor vechi credințe, orice ființă sau obiect vopsit parțial cu hena devenea sfințit. Această sfințire aducea cu sine și ocrotirea de duhurile rele. Apa era amestecată cu hena și vărsată la colțurile casei, mireasa se vopsea cu hena pe mâini și pe picioare, și berbecul era vopsit cu hena atât la turcii dobrogeni, cât și la turcii din Anatolia.

De asemenea, s-a păstrat și obiceiul ca mireasa, când intră în casa mirelui, să ungă cu ulei anumite obiecte din interiorul și exteriorul casei, apoi să ia apa într-un ibric și să o verse, picătură cu picătură, în locuința respectivă pentru a purifica spațiul. În tot acest timp se citesc cu glas tare anumite capitole din Coran.

Un alt obicei este jocul care încheia ceremonia oferirii de bani și daruri pentru mire (taki toreni). Momentul era însoțit de focuri de armă trase în aer, iar mirele răsturna tava cu pesmeți din fața sa, căldarea cu apă și o lua la fugă. Răsturnarea tăvii cu pesmeți și timpul necesar flăcăilor pentru a aduna pesmetul dădea mirelui posibilitatea să se îndepărteze cât mai mult.

1965. Nunta în familia Ismail Kamile din Techirghiol

Acest joc resuscita vechile simboluri ale belșugului și ale luptei. După cum se știe, atât Dobrogea cât și restul României au fost timp de multe secole regiuni de tranzit pentru diverse popoare migratoare. Dintre popoarele care au trecut sau chiar s-au stabilit aici se numără și diverse ramuri ale vechilor turci. Acest fapt este pus în evidență și de asemănările dintre tradițiile populare românești și cele turcești. La vechile nunți românești exista obiceiul ca atunci când mireasa ieșea din casa părintească să i se întindă în față un covor pe care să calce. Acest obicei se întâlnește la nunțile turcilor dobrogeni în momentul în care mireasa coboară din căruță pentru a intra în casa mirelui. La români exista obiceiul ca la plecarea miresei din casa părintească flăcăilor din sat să li se plătească un fel de răscumpărare. La turci, o plată asemănătoare se face când mireasa intră în casa mirelui. O altă asemănare este că la vechile nunți românești, când mireasa venea la casa mirelui, asupra ei se aruncau boabe de grâu și orez. Ca și la nunțile turcești, aceasta simbolizează urarea de belșug. La nunțile românești, pentru a feri casa de rele (sau de duhurile rele), la cele patru colțuri se varsă apă. Acest obicei este asemănător cu vărsarea apei amestecată cu hena la turcii anatolieni.

După anul 1950, la nunțile turcilor dobrogeni a pătruns ceremonia numită „masa mare”. La început, nașul și nașa (care conduc ceremonia

„mesei mari”) erau aleși dintre români, apoi, aceștia se alegeau și dintre turci. Înainte de anul 1935, când în multe zone ale Dobrogei turcii locuiau compact, la unele nunți românești se cântau și cântece religioase turcești. După anul 1950, la nunțile turcilor dobrogeni, la „masa mare” se cântă și cântece românești.

La nunțile românești se mai obișnuia ca, după ieșirea de la cununia religioasă, în fața mirilor să se verse o găleată cu apă, în semn de purificare, dar și de belșug, mirelui revenindu-i datoria de a-i plăti pe cei care fac acest gest. Diferențele esențiale provin din religiile diferite care își pun amprenta asupra ceremoniei de unire a tinerilor. Dar în ambele culturi

se consideră necesară binecuvântarea părinților și a preotului, precum și datoria tinerilor de a se păstra „curați” până după căsătorie, căreia i se dă un sens spiritual.

Modernitatea și-a pus pecetea și pe aceste cutume, astăzi nunțile încălcând multe dintre vechile interdicții. Există zone în care, din dorința de a se câștiga mai mulți bani, dar și de a crea legături de rudenie cu mai multe persoane, se obișnuiește să se aleagă două sau mai multe perechi de nași, ignorându-se ideea că nașii sunt părinți spirituali. Petrecerile de nuntă încalcă și ele, uneori, rânduiala bisericească pentru că acum alcoolul este permis și în religia musulmană.

Darurile marcau diferite momente ceremoniale ale logodnei și nunții și erau: pentru delegația de pețitori sau pețitoare, pentru marcarea logodnei, pentru reprezentanții mirilor la cununia religioasă, pentru mire și mireasă, pentru socrii și rudele apropiate, pentru actanții importanți din alaiul mirilor. Darurile de nuntă erau în principal: cămăși, ștergare, batiste brodate sau cu dantelă pe margini, punguțe pentru bani, tutun sau păstrarea ceasului, jartiere de mire și brăie brodate.

A vorbi de-(a) călare

Dr.Ioan ADAM

Să zăbovim câteva clipe pentru a examina relația românului cu calul. E ciudat că în comparațiile poetice populare animalele mari (și calul este unul dintre ele!) nu sunt insistențios puse în legătură cu omul. Fluturele, alina, cucul, lebăda, porumbelul, turtureaua, păunul, rândunica, ciocârlia, privighetoarea, cioara chiar, oferă prilejuri de analogii delicate, inventariate și clasificate de Ion Coteanu în *Stilistica funcțională a limbii române*¹, calul însă nu.

Ceva din vechiul mit al centaurilor stăruie totuși în folclorul românesc de vreme ce calul și călărețul nasc doimea cea de o ființă. O ghicitoare din Vașcău, publicată de Artur Gorovei în *Cimiliturile românilor*, pune la încercare inteligența cititorului, îndemnându-l să afle cine se ascunde în această făptură de basm: „Pe drum merge și grăbește,/ Unde încet, unde mai iute;/ Urechi patru și ochi patru,/ Iară unghii douăzeci și patru”. Răspunsul este, desigur, **călărețul**. În registrul liric, această simbioză capătă o strălucire aparte:

”Nu știu soarele răsare,
Ori mi-i bădița călare;
Și se suie tot mai sus,
Bădița pe deal s-a dus”.

Psihologia călărețului diferă net de aceea a pedestrașului, implicând un plus de mândrie, atitudine care pare să aibă un substrat latin. Într-adevăr, la romani, clasa cavalerilor, clasă militară prin excelență, avea un fel aparte de-a vorbi, de sus: *sermo equestris*, opus categoric limbajului umil, *sermo pedestris*, al celui ce nu se înalță decât pe propriile picioare.

Corpurile de elită ale armatelor medievale românești erau compuse din **roșiori**, adică din boieri mai mari ori mai mici îmbrăcați în roșu, care slujeau în cavalerie. Aceștia vorbeau bineînțeles **de-(a) călare**, adică sfidător, cu trufie. În finalul romanului *Neamul Șoimăreștilor*, Sadoveanu îl descrie pe

¹ Vezi capitolul *Sfera semantică a comparațiilor poetice populare*, în *Stilistica funcțională a limbii române*, ed. cit., p. 141-159.

boierul Stroie Orheianu într-o poziție caracteristică:

”– Ce te miri așa de tare, căpitane Tudore? strigă apoi deodată boierul cu semeție. Ce mă privești astfel? Îți pare ciudat? Ieri ai fost tu tare și astăzi sânt eu!...[...]

Boierul atunci smunci năpraznic frâul calului [...]

– Să nu cutezați, mișeilor! urlă Orheianu. Să nu cutezi, mișele! rânji el către Șoimaru. Te voi bate peste fălci, ca pe tatăl tău, și voi spulbera pe toți nemernicii ca tine...

Izbucnind într-o mânie grozavă, de mult stăpânită sub vorbe blajine și rânjite, – Orheianu își repezi din șa trupu-nainte, scuipă pe Șoimaru și ridică asupra-i buzduganul, pe care-l scoase de sub cingătoare”.²

De-(a) călare nu are însă numai sensul de a vorbi de la înălțime, de pe șaua calului. Sensul secund al expresiei este și acela de ființă neobosită, proaspătă, care n-are nevoie de odihnă. Tabloul de coșmar al invaziilor străine pictat de Eminescu în vestita lui *Doină* mizează și pe acest sens al termenului:

”Din Hotin și pân la Mare
Vin muscalii **de-a călare**
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o ațin.”

² Mihail Sadoveanu, *Șoimii. Neamul Șoimăreștilor*. Ediție îngrijită de Constantin Mitru, repere istorico-literare alcătuite în redacție de Andrei Rusu, seria Patrimoniul, Editura Minerva, București, 1973, p. 337-338.

Orgoliul călărețului sporește proporțional cu frumusețea calului jucat în frâu în fața mulțimii extaziate. Dacă ne-am lua după balada lui George Coșbuc, *El Zorab*, am fi tentați să credem că e vorba doar de un orgoliu arăbesc:

”Arabii toți răsar din cort,
Să-mi vadă roibul, când îl port
Și-l joc în frâu, și-l las în trap!
Mi-e drag ca ochii mei din cap
Și nu l-aș da nici mort”.

Poezia, publicată inițial în *Balade și idile* (1893), e o imitație superioară originalului, adică poemei *Die Perle der Wüste* (Mărgăritarul deșertului), aparținând poetului german Moritz von Strachwitz (1822-1847), bard de origine nobiliară, cum stă mărturie chiar numele lui.

Bucuria de a stăpâni și a etala un cal frumos nu i-a ocolit însă nici pe români, dovadă frecvența expresiilor *a-și juca calul*, *a-și cunoaște calul*, de care sunt pline basmele românești. Prima, având sensul de *a-și face mendele*, a acționa, deci, arbitrar, e folosită de armăsarul fermecat al lui Harap-Alb:

”Nu te teme, știu eu năzdrăvăniile de ale Spânului; și să fi vrut, de demult i-aș fi făcut pe obraz, dar lasă-l *să-și mai joace calul*. Ce gândești? Și unii ca aceștia sunt trebuitori pe lume câteodată, pentru că fac pe oameni să prindă la minte...”³

De lumea cailor și călăreților se leagă o mulțime de alte obiceiuri și expresii. Omul cu mintea ascuțită, expert în arta aluziei, a vorbei în doi peri, *bate șaua să priceapă iapa*, în schimb nerodul *umblă să facă ușor calului*. Despre cel descurcăreț în împrejurări grele, românul susține, în stil modern, că e *călăre pe situație*, dar pentru cel ce nu-și respectă condiția au apărut zicalele batjocoritoare: *a ajuns din cal măgar* ori *a ajuns cal de poștă*, sau, mai simplu, *cal de bătaie*. Despre insul nerealist, căruia-i zboară gândul la lucruri imposibile, se spune, tot în folclorul nostru, că visează *cai verzi pe pereți* sau *umblă după potcoave de cai morți*.

O normă de conduită apărută pe vremea când oamenii se ajutau la greu, împrumutându-și caii, e și ea limpede: *calul de dar nu se caută la dinți*, adică

lucrurile primite cadou se iau așa cum sunt, fără a ține seama de valoare ori defecte. Vrăjitoarea, baba aflată în legătură ocultă cu demonii, era poreclită în mitologia românilor *calul dracului*, comparație pe seama căreia Coșbuc a scris o baladă, iar Caragiale o nuvelă celebră.

După atâtea expresii mai mult sau mai puțin spăimoase, mai rămâne să ne întrebăm de unde vine zicala *la botul calului*. *A bea la botul calului* înseamnă a bea în picioare, la plecare, ultimul pahar, în onoarea gazdelor și pentru prieteșugul ce-l leagă pe oaspete de acestea.⁴ Expresia ascunde un mic tratat despre cuviință și ospitalitate, noțiuni asupra cărora se cade să medităm mai mult acum când moravurile se degradează în năravuri.

⁴ Expresia e folosită de Petre Ispirescu în basmul *Voinicul cel cu cartea în mână născut*: „După ce se chefuiră mâncând și bănd cât le cerură inima, când fură să se scoale de la masă, zăcașul [invidiosul – n.n.] de proprietar ceru să le mai dea câte un pahar să bea, *la botul calului*, cum se zice.” (v. Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*, I. Ediție îngrijită, note și comentarii de Aristița Avramescu. Prefață de Nicolae Constantinescu, col. Fundamente, Editura Fundației Culturale Române, 1997, p. 68.)

³ Ion Creangă, *Povești, Amintiri, Povestiri*, ed. cit., p. 99.

Dezlegatul fetelor

Ovidiu DUNĂREANU

Satele din sudul Dobrogei, îndeosebi cele cuprinse între Cobadin și Negru Vodă, până la mare, au înfățișarea unor așezări de câmpie. Și nu întâmplător, în perioadele de colonizare, ele au fost căutate de familiile care se strămutau înapoi din Bărăgan, de prin părțile de mijloc ale Munteniei și Olteniei.

Între hotarele lor vaste, zărilor se înfrățesc, iar lumina, în orice anotimp, este într-o înaltă și neîncetată trecere. Peisajul acesta insolit, ce-și are un tipar propriu, m-a atras încă din tinerețe, când l-am străbătut prima oară, topind în închipuire imagini fermecate din „Uruma” lui Zaharia Stancu. Asemenea peisajului, și oamenii de aici sunt luminoși la fire și la minte și au înrădăcinat în ființa lor cultul obiceiurilor, transmise cu sfințenie din generație în generație, în curățenia și credința cărora își petrec existența.

Revenind în intimitatea acestor sate, destul de des, în decursul mai multor ani, am ajuns să le cunosc îndeajuns de bine. În unele dintre ele mi-am făcut prieteni din rândul intelectualilor, dar și din cel al oamenilor dăruți cu întreaga făptură și viață

trudei pământului.

Așa se face că, la Chirnogeni, într-o toamnă, la o nuntă, însoțit de unul dintre prietenii mei țărani, Marin Ușurelu, – om mândru, nesupus, trecut spre bătrânețe, cu darul vorbei pline de miez, neostenit în lucrarea cu câmpul, cu gospodăria, cu animalele – și de fiul său, Ilie – cel ce s-a înstrăinat cu casa și meseria prin Constanța și care duce cu el dorul nestins de satul natal, iar de la familia sa, moștenirea unui mare bun simț – am asistat la ceremonialul străvechiului și mai puțin știutului „Dezlegat al fetelor”...

În ziua nunții, înainte să sosească alaiul cu ginerica și nașii, la casa miresei, în odaia în care urma să se facă gătitul acesteia, s-au strâns fetele de-o seamă cu ea, aflate la rândul-le în pragul măritişului. Femeile, mai ales cele bătrâne, una mai îngrijorată decât alta, se foiau de colo-colo și şuşoteau pe seama lor: cum că ar fi lunatece, ceea ce era foarte rău pentru soarta fiecăreia; că trebuiau, numaidecât, dezlegate de acel blestem, altfel, în curând, dacă mireasa apuca să intre în biserică, absolut toate aveau să moară. Vorbele

Și-n momentul celălalt, cum îi stă bine unui frate, el s-a apucat, cu însuflețire, să le vină în ajutor. A desfăcut funiile și a deschis lacătele și le-a slobozit una de cealaltă și pe fiecare, la rândul ei, de mireasă, scăpându-le astfel de sub puterea acelei ursite care-i băgase pe toți în sperieți.

Când ultimul nod s-a destrămat și celui din urmă lacăt i-a sărit urechea, un chiot de mare bucurie a aprins casa. Armonicile au răsuflat prelung, astupând zarva. Melodia a curs molcomă și tărăgănată, și-n piept mi s-a strecurat o pace și un nu-știu-ce nelămurit.

Apoi a crescut ca un torent, și sufletul mi-a fost cuprins de

un fel de durere și speranță, de o părere de rău după ceva pierdut și iubit de multă vreme. Și-n revărsarea ei nefirească, în bătătură, s-au încins aprig geamparalele.

NĂLUCI FULGERÂND ÎNSERAREA

Miez de octombrie. Blând. Secetos. Cu irizări roșcat-aurii. Pe dealurile din sud-vestul podișului. În pragul Dunării. Peste satul cuibărit în coasta repede a uneia dintre coline cădea înserarea. Densă. Plină de semne. Tainica ei unduire întetea, pe nesimțite, mângâierea prelungă și răcoroasă a unui pui de vânt, limpezia și apropia nefiresc zgomotele apei și ale ostroavelor, marea frământarea domoală și neconținută a așezării, răsuflarea și zgomotele pământului. Fâșia târzie a zilei se mai scutura încă spre asfințit de firavele-i scame de lumină, sorbită cu nesaț de negura bălților de dincolo de matca fluviului. Bucată cu bucată, bolta se prăbușea de greul stelelor. A unor stele bulghioaze, precum ciulinii, sticlind de mama focului, taman bune să-și lepede, la cântatul cocoșilor, pulberea de argint a primei brume.

Destul de devreme se arăta și luna. Gigantică. Stranie. Polog de jăratul tulbure halucinând pe vatra de cerneală a zării. Vâlvoarea ei fermecată, de aramă bătută, aprindea acoperișurile caselor, geamurile, grădinile, coroanele pomilor, linul Dunării, izlazurile insulelelor, creștetul pădurilor, viile pe terase. În momentele acelea, dintr-un capăt într-altul, întreaga vale se împovăra de mister și de

femeilor au făcut, ca trăsnetul, ocolul curții. La auzul lor, cuprinși de neliniște, nuntașii s-au repezit și au luat într-un suflet, de pe unde s-au nimerit, frânghii, lanțuri, lacăte și au legat de mâini și de picioare, una de alta, fetele întinse pe podea împreună cu mireasa. După ce au isprăvit, oamenii s-au retras la perete, în așteptare. Liniștea și nerăbdarea au năpădit încăperea strâmtă și tixită la refuz. Numai fetele scânceau buimăcite, țepene, în strânsura strașnică a funiilor și lanțurilor.

Nebăgat în seamă de nimeni dintre cei de față, retras până atunci într-un colț, de unde urmărise cu nepăsare întreg spectacolul, o frumusețe de băiat a sărit în mijlocul grămezii de fete. Flăcăul le-a măsurat, surâzând șiret și plin de compătimire. „Vreți să fiți surori de cruce cu mine?” – le-a luat el din scurt cu glas răspicat. „Vrem!” – au îngăimat ele cu jumătate de gură, surprinse de îndrăzneala lui. Nemulțumit de răspunsul primit, băiatul a dat să părăsească odaia. Dar n-a apucat să facă decât câțiva pași. Rugămințile insistente ale celor din jur l-au ținut locului. Privirile năucite și contrariate ale fetelor înmărmuriseră neputincioase pe el. Piepturile crude li se zbăteau să rupă nasturii de la bluze și cămăși. Florile de ger ale unei frici nemăsurate le înălțaseră în obraji și pe buze. Înduplecat cu greu, în cele din urmă, flăcăul s-a întors spre ele și, fixându-le cu ochii săi auroși, le-a întrebat de încă două ori, limpede, fără ezitare: „Vreți să fiți surori de cruce cu mine?”, „Vreți să fiți surori de cruce cu mine?” „Vrem!”, „Vrem!” – au răsunat vocile codanelor. Pornită, de astă dată, din tot sufletul, dorința lor sinceră l-a umplut pe tânăr de o fericire nespusă.

suflul desăvârșirii.

Prin curți, gutuii își urcau avalanșa de miresme în slava cerului și amenințau de-acolo să bombardeze cu ghiulelele lor galbene, dulci-amăruie, pervazele tuturor ferestrelor. În magazine și pivnițe, punând la grea încercare cercurile butoaielor și pe gospodarii care dormeau iepurește, mustul bolborosea năbădăios, întocmai unui tinerel sprinten, neliniștit și neîncercat, în săptămâna de dinaintea însurătorii. Sfințenia unui astfel de ceas răzbea ființa până-n străfunduri, dezlănțuind în nevinovăția și în puritatea simțurilor ei torentul unei fericiri și împliniri absolute.

Ei bine, în chiar toiul acelei înserări, reizbucnea, cu oși mai aprigă înveșunare, disputa dintre doi vechi rivali și vecini, Gogu Stanciu și Costică Bubămustață. O dispută neclară și pătimasă. Tot satul o știa. Dar nimeni nu putea să spună de la ce pornise ea cu adevărat. Gurile bogate cleveau că la mijloc ar fi dragostea lor pentru aceeași mânzoiacă de muiere. Al lui Stanciu era bărbat tânăr, un blond zvelt cu zâmbetul subțire și înșelător, cu căutătura verzuie a ochilor aspră, ager, dintr-o bucată, călcând, în mersu-i legănat, repede și numai pe vârfuri, cu o casă de copii. Bubămustață avea și el nevastă și doi băieți. Era mai deșirat și mai fercheș la fel de tânăr, de iute și de trufaș, cu ochii ca smoala, iscoditori și păcătoși. Cei doi nu arătau lumii, pe față, niciodată, cât de mult se disprețuiau. Nu se înfruntau în văzul oamenilor. Nu se înjurau, nu se certau și nu săreau unul asupra celuilalt nici când se întâmpla să fie alături cu scaunele la cârciumă, nici când se întâlneau singuri pe drum și nici când se nimerea să dea nas în nas la rădăcina gardului care le despărțea gospodăriile. Lăsau doar părerea că nu se cunosc și nimic mai mult.

Însuflețiți de veninul ce le clocotea în vine și le scăpăra crunt, ca la pisicile sălbatice, în priviri, cum dădea spre asfințit, urcau într-un suflet, pe mutește, ca înțeleși, de câteva ori pe an, deasupra satului, pe coastă la țelină, își despiedeau, și unul și celălalt, armăsarii care păscuseră în liniște, împreună, toată ziua, și se făceau nevăzuți, fiecare în partea lui. Sloboziți din strânsura fiarelor sau a funiilor, încurcați unii printre alții, sireapii, cei mai aprigi și mai frumoși din sat, începeau să se încaiere între ei cu o furie și o cruzime greu de bănuț. Bidivii năprasnici, bidivii înfocați, asemenea firilor nesupuse ale stăpânilor lor tineri, cai care provocau nu numai surprinderea și bucuria, dar și pizma și dorința vicleană de a fi furați.

Zvâcneau cu picioarele de dinainte în lună și se izbeau și se mușcau necruțător de greabăne. Ieșeau

văpăi din ei. Șalurile de borangic ale coamelor învolburau cerul. În câteva clipe, caii luau în puterea lor ulițele, băgând în sperieți satul. Neasemuiți. Năvalnici ca un puhoi năpustit din senin. Trosneau cumplit gardurile de ți se făcea părul măciucă. Bubuia pământul ca tunetul sub oțelul copitelor lor. „Vin armăsarii!” „Vin armăsarii!” Năluci de fum fulgerând înserarea. „Vin armăsarii!” „Vin armăsarii!” Țiua văzduhul de nechezaturi și țipete. Ghiarele lungi ale spaimei se înfingeau copleșitoare în piepturi. Oameni și animale, nimeni, absolut nimeni, nu mai rămânea în drum. Fugeau cu mic, cu mare, pe unde se aflau, în curți, de-abia potolindu-și răsuflările...

Trecea viforul hergheliei. Ulițele arătau ca după război. Încă mult timp rămâneau pustii. Nu se știa și nici nu interesa pe nimeni ai cui armăsari au învins. Slețiți, aprinși, tot o spumă și un sânge, ajunși acasă în dreptul porților, caii își încetau pe neașteptate lupta. Stăpânii ieșeau și ei, numaidecât, îi chemau pe nume, îi prindeau și-i duceau în grajduri, bătându-i tandru și mulțumiți pe crupă; îi frecau și le oblojeau rănile, îi țeșălau și-i adăpau, îi hrăneau regește. În afara curților celor doi rivali, în noaptea umedă și limpede de toamnă, satul respira ușurat. El știa că următoarea înfruntare avea să fie mult mai încolo, după iarnă, în primăvara ce va să vină.

Festivalul-Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu” Ediția a XXII-a

Referent de specialitate Ana-Laura PARFINOV

Consiliul Județean Constanța, prin Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” și în colaborare cu Consiliul Local și Primăria Comunei Topalu, organizează, în perioada 3-5 octombrie 2018, Festivalul – Concurs de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu”, Ediția a XXII-a, ce se va desfășura la Căminul Cultural din Comuna Topalu, Județul Constanța.

Festivalul-Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu” este un eveniment cu tradiție ce se desfășoară an de an în Topalu, localitate cu o identitate culturală inconfundabilă. Intitulat astfel după numele binecunoscutului dirijor, pedagog și interpret Dan Moisescu, festivalul de la Topalu a devenit un eveniment în cadrul căruia s-au lansat o mulțime de tinere talente ale muzicii populare românești. Iar dacă Dan Moisescu s-a făcut remarcat și prin faptul că a fost un important promotor al folclorului dobrogean, festivalul care îi duce mai departe renumele, promovează și susține muzica populară autentică provenind din toate regiunile țării. În cadrul concursului participă an de an tineri debutanți din mai toate regiunile României, fiecare aducând cu sine un eșantion de muzică populară reprezentativă. În fiecare an, juriul concursului este la un înalt nivel de profesionalism și evaluează strict calitățile vocale și artistice precum și autenticitatea costumului popular ale fiecărui concurent. Totodată festivalul a beneficiat, în fiecare an, de prezența în recital a celor mai prestigioși soliști de muzică populară. Aflat la cea de-a XXII-a ediție, Festivalul-Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu” se dorește a fi un eveniment de amploare, având ca parteneri media TVR 3 Craiova, Radio Constanța și Radio „Antena satelor”. În vederea asigurării unei participări cu un înalt nivel de calitate și competitivitate, toți concurenții vor participa la preselecția ce va avea loc în data de 3 octombrie, aceasta fiind de fapt condiția obligatorie pentru a intra în competiție. Ediția din acest an va fi deschisă oficial în data de 4 octombrie cu o paradă a Costumului, Cântecului

și Dansului Popular la care vor participa ansambluri folclorice din Dobrogea. Concurenții, cu vârste cuprinse între 16 și 25 de ani, vor prezenta două piese autentice (una culeasă sau preluată și interpretată de concurent fără acompaniament instrumental - baladă sau doină și una cu acompaniament) și vor purta un costum specific zonei pe care o reprezintă. Acompaniamentul muzical va fi asigurat de orchestra Ansamblului Folcloric Profesionist „Izvoare dobrogene” a Centrului Cultural Județean Constanța, dirijată de profesor dr. Cristian Obrejan.

Artiști de marcă ai muzicii populare românești vor prezenta, în cele două seri ale festivalului, un program deosebit, care va include cântece și dansuri tradiționale. Pe scena Căminului Cultural din Topalu vor evolua în recital în seara de 4 octombrie 2018: Elena Ionescu Cojocar, alături de Grupul Folcloric „Fiii Dobrogei”, Silvia Bordeianu, Radu Lazăr, Nicolae Datcu, Mariana Deac.

Elena Ionescu Cojocar este o personalitate marcantă în peisajul cultural dobrogean. Este o mare iubitoare de frumos și a slujit cu credință dintotdeauna cântecul, fiind solistă de muzică populară, ușoară și instrumentistă. A cântat sub bagheta unor mari dirijori: Radu Voinescu, George Vancu, Ionel Budișteanu, Gheorghe Parnica, Nicolae Botgros. A dus faima cântecului popular dobrogean încă din 1976 în Germania, Franța, Italia. I-a plăcut mult cariera pedagogică și a dorit să-și pună priceperea în slujirea tinerelor talente. De aceea, colaborează ca profesor de Canto – Muzică Populară, la Centrul Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, cu grupul de tineri interpreți, Grupul Folcloric „Fiii Dobrogei”.

Grupul Folcloric „Fiii Dobrogei” al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” are în componență tineri soliști ai clasei de canto popular, absolvenți, iubitori ai cântecului dobrogean. Activitatea acestora a fost apreciată la nivel național TVR, Radio Constanța, Radio Antena Satelor București dar și în plan internațional: Franța, Turcia, Bulgaria, Chișinău.

Tânăra interpretă de muzică populară **Silvia Mihaela Bordeianu** este născută pe meleaguri moldovene, în Bacău. Cea care a inspirat-o și a învățat-o primele cântece a fost bunica sa, astfel încât, la vârsta de șapte ani a decis să urmeze cursurile Școlii Populare de Artă din Bacău. Acolo a avut oportunitatea de a-și fructifica dragostea și dăruirea pentru muzica populară, sub atenta îndrumare și povățuire a profesoarei Maria Șalaru. Peste ani, Silvia Bordeianu a decis să meargă mai departe pe acest drum, urmând cursurile de canto popular în cadrul Colegiului Național de Artă "George Apostu", la clasa profesorului Florin Blaj, profesor către care se îndreaptă și acum cu recunoștință pentru efortul și dăruirea cu care a îndrumat-o pe această cale. Muzica populară nu este însă unica pasiune a Silviei Bordeianu, ea fiind actualmente înscrisă la cursurile Facultății de Istorie din cadrul Universității București. Câștigătoare a trofeului Festivalului Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc "Dan Moisescu", ediția XXI-a, 2017, tânăra interpretă își exprimă atât recunoștința către Dumnezeu și către toți apropiații care au sprijinit-o și încurajat-o pe drumul artei cântecului popular și mărturisește dorința ca muzica să îi rămână pentru totdeauna cea mai de preț alinare.

Radu Lazăr s-a apropiat de muzică mai întâi ca teolog, simțind că are o chemare încă din copilărie. A avut certitudinea că aceasta îi este menirea, dar ulterior a simțit că Dumnezeu l-a ales să îi cânte. S-a apropiat de folclor și a participat la mai multe competiții de specialitate. Fiind îndrumat de profesorul și realizatorul de emisiuni de folclor de la Radio Cluj, Gelu Furdui, a avut răsplata talentului și muncii susținute pe drumul muzicii populare. Regăsim toate trăirile omenești în interpretarea lui Radu Lazăr, un tânăr care acordă o mare importanță responsabilității purtării costumului popular și interpretării folclorului românesc. Cântecele create de sufletul țăranului român de pe Valea Someșului sunt oferite într-o interpretare luminoasă și întotdeauna cu un strop de emoție și căldură de către tânărul Radu Lazăr, o voce cu un timbru aparte.

Solistul buzoian **Nicolae Datcu** este unul dintre cei mai înzestrați interpreți contemporani de muzică populară. Deși la vârsta de șapte ani s-a mutat împreună cu familia în București, a continuat să își petreacă vacanțele în casa bunicilor, la Pietroasele. Atât părinții cât și bunicii ascultau muzică populară, astfel că, în scurt timp, aceasta a devenit o pasiune și pentru tânărul Nicolae Datcu.

Drumul către cariera muzicală a început odată cu

admiterea la cursurile Școlii Populare de Artă, pe care le-a urmat în paralel cu liceul. A urmat apoi înscrierea la Facultatea de Arte, specializarea Pedagogie Muzicală, din cadrul Universității Spiru Haret din București. De cunoștințele căpătate în timpul Școlii de Artă și Muzică, dar și în cadrul Facultății de Muzică, s-a folosit în culegerea și selectarea unor valoroase melodii pe care le-a inclus în repertoriul său actual. După obținerea licenței în muzică, Nicolae Datcu a devenit solist în cadrul ansamblului "Ciocârlia" al M.A.I., alături de care a participat la numeroase festivaluri, concursuri și evenimente. De asemenea, de-a lungul carierei sale, a obținut o serie de premii și distincții. Având o carieră prolifică și încununată de succes, solistul a înregistrat un număr de 11 albume de muzică populară, reușind astfel să valorifice folclorul din zona de câmpie a județului Buzăului, zonă mai puțin cunoscută până în prezent.

Mariana Deac este una dintre cele mai cunoscute și îndrăgite interprete de muzică populară din zona Hunedoarei. Născută într-o familie în care tatăl era rapsod popular iar mama o femeie cu o voce minunată, dar de preț pe care l-a transmis și fiicei sale, Mariana Deac își binecuvântează copilăria impregnate încă de parfumul tradițiilor și obiceiurilor care îi împodobeau sărbătorile. Primele sale cântece i-au fost acompaniate la fluier chiar de tatăl său și, odată cu trecerea timpului, pasiunea sa pentru muzica populară a devenit tot mai puternică. La vârsta de 14 ani a avut loc debutul pe scena Festivalului Interjudețean de Folclor, în cadrul căruia a câștigat atât "Premiul Tinereții" cât și susținerea președintei juriului, Angela Buciu.

Cea care i-a descoperit însă talentul dintru început a fost Marioara Murărescu, în cadrul Serbărilor Naționale de la Țebea. De la acel moment au urmat multe alte apariții în festivaluri, concursuri, cele mai multe dintre ele încununate de premii și de admirația ascultătorilor. La vârsta de 20 de ani tânăra artistă realiza deja primele înregistrări la Radio Cluj, mentor fiindu-i Gelu Furdui. Nici aparițiile televizate nu au întârziat să apară, Mariana Deac devenind o prezență cunoscută și îndrăgită la posturile naționale de televiziune. În cei 25 de ani de carieră ca solistă populară, Mariana Deac a reușit să atingă, cu muzica și interpretarea sa unică, inimile și sensibilitatea tuturor ascultătorilor și iubitorilor de folclor din țară.

În seara de 5 octombrie 2018, pe scena festivalului, recitalurile vor fi susținute de interpreții: **Andreea Haisan, Valentin Sanfira, Gelu Voicu și Marius Ciprian Pop.**

Andreea Haisan este originară din Muntenia, dar consideră că dragostea ei pentru folclor și muzica populară își are rădăcinile în copilăria petrecută alături de bunica sa în satul de munte Fundu Moldovei din Suceava. Traiul printre oamenii din acel sat i-a conturat stilul de viață și grila de valori după care se ghidează. A urmat cursurile liceului de Artă „Carmen Sylva” din Ploiești, în specializarea canto popular și, dacă în anii liceului s-a îndreptat către un alt domeniu, cel al limbilor străine, în prezent pasiunea pentru folclor a prevalat din nou, Andreea Haisan fiind masterand al Universității din București în specializarea Etnologie și Folclor Românesc. Printre persoanele care i-au influențat în mod hotărâtor cariera de artist popular se numără maestrul Voicu Enăchescu, doamnele Elise Stan, Eugenia Florea și Florentina Satmari. Aceștia au întrezărit potențialul artistic al tinerei interprete și au susținut-o pentru viitoarele sale apariții pe scena muzicii populare. Trebuie, de asemenea, menționat faptul că vocea Andreei Haisan s-a făcut auzită atât pe scenele din România cât și din afara țării, în turneele sale prin Polonia, Franța, Grecia, Italia, Austria, Israel, China, Spania, Irlanda.

Valentin Sanfira este unul dintre cei mai apreciați interpreți de muzică populară din România. A absolvit Liceul de Arte „Constantin Brăiloiu” din Târgu Jiu secția canto popular și Conservatorul în București. Născut și crescut în comuna Dănciulești, pasiunea pentru muzica populară a pornit încă din copilărie, fapt datorat, cel mai probabil obiceiului părinților săi de a asculta melodiile interpreților: Maria Ciobanu, Irina Loghin, Ionuț Dolănescu. Cea care l-a învățat să cânte și l-a îndrumat pe această cale a fost chiar mama sa. Înzestrat cu talent nativ, Valentin Sanfira s-a lansat pe scenele muzicii populare românești, câștigând Premiul al II-lea la Festivalul Național al Cântecului Popular „Mamaia 2008” și devenind solist al Ansamblului „Doina Gorjului”, alături de care a participat la numeroase spectacole. De-a lungul anilor a obținut peste 20 de diplome la festivaluri naționale. Este considerat de către specialiști una dintre cele mai bune voci masculine din muzica gorjenească și nu numai, fiind un artist care impresionează mereu prin tehnică și precizie. Muzica lui Valentin Sanfira se adresează atât celor dragi din preajma sa cât și tuturor celor care iubesc și simt folclorul. Sursa de inspirație pentru textele pieselor o constituie în special viața oamenilor de la țară „care au o înțelepciune aparte”.

Interpretul **Gelu Voicu** s-a născut în comuna Olteni, județul Teleorman, la 1 iulie 1982. Copilăria în proximitatea oamenilor din satul Negrești, satul

bunicilor, a fost perioada în care viitorul interpret a cunoscut și îndrăgit valorile tradiționale românești și muzica populară.

Debutul său pe scena muzicală românească a avut loc în anul 2002, când Gelu Voicu a interpretat numeroase cântece de voie bună care l-au scos din anonim. De atunci, cariera sa muzicală a cunoscut o ascensiune continuă, prin numeroase participări la emisiuni de televiziune și la festivaluri de anvergură precum „Cerbul de Aur”. Mai mult, piesele sale, interpretate atât vocal cât și instrumental, au fost înregistrate în studiourile Radio Difuziunii Române. Nu trebuie trecut cu vederea nici faptul că tânărul interpret a înființat Tariful „Lăutarii din Teleorman”.

Deși are o carieră încununată de succes, Gelu Voicu este plin de modestie și recunoștință față de Dumnezeu, de la care spune că a primit cele mai de preț daruri pe care și le-ar fi putut imagina: familia iubită și harul de cânta.

Marius Ciprian Pop este un îndrăgit interpret de muzică populară din zona Clujului. Povestea sa de viață a împletit cu măiestrie dragostea de Dumnezeu cu dragostea pentru muzică, astfel încât tânărul interpret și-a descoperit vocația de preot aproape concomitent cu cea artistică. Două persoane din viața sa au avut un rol important pe parcursul drumului către construirea unei cariere artistice, acestea fiind Marioara Murărescu și Înalt Preasfințitul Bartolomeu Anania, care a înțeles înclinațiile artistice ale tânărului cleric. Deși titlurile și onorurile lumești nu semnifică centrul universului său, Marius Ciprian Pop a reușit, de-a lungul anilor, să câștige premii, distincții și aprecierea publicului larg. A renunțat la haina preoțească pentru a se putea dedica vieții de artist, însă continuă să trăiască în comuniune cu Dumnezeu și într-o relație de recunoștință și prețuire veșnică pentru Cel care i-a dăruit atât posibilitatea de a-și descoperi adevărata vocație cât și pe aceea de a-și întemeia o familie frumoasă. Mai mult, el însuși spune că cel mai mare succes înregistrat până în prezent a fost colaborarea cu fiica sa, Antonia, în piesa al cărei titlu pare să constituie motto-ul vieții artistului: *„Avem suflet să iubim, avem minte să gândim, ne-o dat Domnul lume mare, și-i loc pentru fiecare”*.

Festivalul-Concurs Național de Interpretare a Cântecului Popular Românesc „Dan Moisescu” este considerat o mare sărbătoare. Publicul numeros, prezent în fiecare an, asistă și transformă festivalul de la Topalu în sărbătoarea toamnei care se încheie cu rod bogat, dar și cu participanți deosebit de talentați care le calcă pragul.

Abilități pentru un parenting eficient

Dragoș Florin CONSTANTINESCU, psiholog, psihoterapeut –
hipnoză clinică și terapie ericksoniană

După ce în articolul precedent am scris despre principalele greșeli pe care părinții le fac, de obicei, în creșterea copiilor lor, mă simt nevoit să scriu acum despre câteva dintre uneltele pe care un părinte eficient ar trebui să le aibă mereu la îndemână.

Aceste „instrumente” de parenting nu vă vor dezamăgi niciodată și, cu siguranță, vor îmbunătăți relația pe care o aveți cu copiii dumneavoastră.

Așa cum subliniam în articolul precedent, un parenting eficient implică ascultarea și respectarea emoțiilor, dreptul de a alege concomitent cu stabilirea unor limite clare și corecte în privința unui comportament nedorit. Este foarte important în creșterea și educarea copiilor ca aceștia să se simtă în siguranță pentru a-și putea exprima emoțiile; nu doar pentru a proteja apropierea dintre părinte și copil, ci și pentru a ne asigura că copiii se bucură de cele mai iubitoare și durabile relații de-a lungul vieții lor.

Ascultă (mai mult decât să vorbești). Ascultarea este vindecătoare – este baza tuturor terapiilor de vorbire. Adolescenții care simt că părinții lor îi ascultă și le apreciază părerile sunt mai cooperanți și mai puțin sfidători. Încercați această simplă sugestie: ascultați copilul fără judecată, fără referințe despre sine, fără sfaturi și urmăriți cu atenție răspunsurile copilului dumneavoastră. Șansele sunt ca el să împărtășească mai mult și să se simtă mai confortabil pentru a găsi sprijinul în dumneavoastră.

Bucură-te de ceea ce este copilul (nu de ceea ce ți-ai dori ca el să devină). Copiii își doresc atenție. Indiferent cât de îndepărtată ca timp este, doresc cu disperare aprobarea părinților lor. Găsiți o modalitate de a evidenția punctele forte ale copilului dumneavoastră, iar în momentul în care el nu reușește nu-i spuneți clasicul „Ți-am spus eu!”. Adolescenții se simt destul de rău atunci când eșuează, nu au nevoie de dezaprobarea părinților pentru a face povara și mai grea. Cel mai bine este să laudați eforturile copilului dumneavoastră indiferent de rezultatul acestora. Acest lucru va scădea nivelul de stres și va crește stima de sine a

copilului.

Analizează-ți cu atenție propriul comportament (să devii tu schimbarea pe care dorești să o vezi!).

Cu toate că am mai punctat acest aspect într-un alt articol, vreau să-l evidențiez încă o dată: conduceți prin propriul exemplu. Copiii internalizează obiceiurile părinților și modul în care aceștia comunică. Am întâlnit părinți care își învinovăteau copiii pentru comportamente pe care ei înșiși le aveau. Cu alte cuvinte, dacă ești nerăbdător este foarte probabil ca și copilul tău să fie impulsiv. Dacă îți agresezi în orice fel copilul, acesta va deveni la rândul său un agresor (nu da vina pe oglindă pentru propria-ți reflecție).

Cel mai bun răspuns pe care un părinte ar trebui să-l aibă în relația cu copilul său, în aproape orice situație posibilă, este **empatia**.

Empatia reprezintă capacitatea de a recunoaște emoțiile care sunt trăite de altcineva (de a ne pune în pantofii celuiilalt). Empatia este probabil cel mai puternic instrument pe care toți părinții îl au și este întotdeauna disponibil. Dacă nu știți ce altceva să faceți, încercați empatia.

Atunci când părinții practică empatia în relație cu proprii copii manifestă respect față de sentimentele și realitatea lor (care, adesea, diferă de a noastră). În acest mod dovedesc că ascultă cu adevărat și că înțeleg (sau cel puțin încearcă să înțeleagă) punctul lor de vedere.

Empatia are puterea de a împiedica sau de a dispersa luptele pentru putere. De asemenea, empatia creează pentru copii un loc emoțional sigur, pentru ca ei să poată gestiona emoțiile mai dificile (de pildă, eșecul sau respingerea).

Data viitoare când întâmpinați o dificultate, de orice fel, în relația pe care o aveți cu copilul dumneavoastră, începeți cu empatia. Chiar funcționează (și cu adulții).

dragos.constantinescu.psi@gmail.com

Soldați sârbi și femei scoțiene pe frontul din Dobrogea

Aurelia LĂPUȘAN

Încă din prima zi de mobilizare, când România a declarat război Austro- Ungariei, ni se alătură, într-un gest de fantastică solidaritate umană, **întâia Divizie sârbească**. Formată din oameni care-și pierduseră aproape tot: patrie, familie, casă, dominați de un patriotism fanatic, ce nu era egalat decât de ura împotriva dușmanului perfid și sălbatic, ei vor constitui elementul de elită al ajutorului rusesc și românesc. Comandantul Diviziei era colonelul **Stepan Hagici**, căruia **scriitorul francez Robert de Flors**, care era acreditat pe lângă Cartierul general al armatei din Dobrogea, îi face o descriere: „un om faimos, larg în umeri, cu figura rotundă, cu aerul în același timp prietenos și teribil. El strălucește de sănătate și curaj.”

În zilele de 4 și 5 septembrie 1916, Divizia sârbă a rezistat cu eroism atacurilor înverșunate ale bulgarilor la **Pietreni (fost Cocargea)**. Comandantul unui regiment sârb, colonelul **Matici**, rănit la mână, continuă să-și comande trupa și moare, primind un al doilea glonț în timp ce-și încuraja oamenii la atac.

În **1926**, comemorarea eroismului Diviziei sârbe ce a luptat în Dobrogea s-a făcut la **Medgidia**, cu ocazia inaugurării unui **monument** care are menirea să preamărească, pentru generațiile viitoare, unul dintre cele mai tragice și glorioase acte din acest război mondial.

Pentru **inaugurarea Monumentului eroilor sârbi**, s-a stabilit o solemnitate de proporții. Oaspeții sârbi sosesc, în ziua de 3 septembrie 1926, cu vaporul iugoslav „Alexandru I” la Cernavodă, unde sunt întâmpinați la debarcader de reprezentanții autorităților civile și militare locale. Au sosit odată cu oaspeții militari și un detașament de armată iugoslavă, o fanfară și soldați purtând drapelele regiunilor ce au luptat pe frontul dobrogean.

Garnizoana și Poliția au condus pe oaspeți să viziteze orașul și podul „Regele Carol”.

În ziua următoare, oaspeții au plecat cu un tren special, din Cernavodă la 7,30, sosind la Medgidia la ora 8,30.

În gara Medgidia au fost întâmpinați de autorități și însoțiți la locul solemnității.

Persoanele care au luat parte la solemnitate: oaspeții sârbo-croato-sloveni și colonia sârbo-croato-slovenă, general de divizie **Mircescu**,

ministru de război, ca reprezentant al guvernului român, ministru plenipotențiar **Aurel Vasiliu**, reprezentantul Ministerului Afacerilor Străine, general de divizie **Popescu Ion**, comandantul corpului 2 de armată, ca reprezentant al armatei române, general de divizie **Lupescu Al.**, șeful Marelui stat Major, general de brigadă **Vlădescu Ion**, comandantul Diviziei a 9-a, foștii comandanți de corp de armată, divizii, brigăzi și șefii de Stat Major ai trupelor ce au luat parte la luptele din Dobrogea, după invitații speciale; P.S.S. Episcopul Constanței și clerul din Constanța, o trupă din corpul 2 de armată, o companie de onoare, cu drapel și muzică din Divizia a 9-a, trupele din Medgidia, reprezentanții autorităților active ale județului Constanța și orașelor Constanța, Cernavodă, Medgidia, precum și delegați de câte două persoane de la următoarele societăți: Societatea mormintelor eroilor, Societatea Crucea Roșie, Uniunea ofițerilor de rezervă români, Societatea văduvelor eroilor din războiul 1916 – 1918, Asociația generală a invalizilor de război, Sindicatul ziariștilor, Asociația generală a presei și reprezentanții presei.

La ora 9,15 a fost dezvelit monumentul sub salvele de pușcă trase de trupele prezente.

Au fost depuse coroane de flori din partea familiilor regale iugoslavă și română.

Generalul **Iosupovici**, cel care a comandat prima brigadă a Diviziei sârbe în Dobrogea, a luat cel dintâi cuvântul, vorbind despre „luptele eroice ce au avut loc în Dobrogea, la Bazargic, Ghelengic, Cocargea și Topraisar, în care au căzut 18.868 oameni ai divizei, 238 ofițeri și 8.727 soldați”.

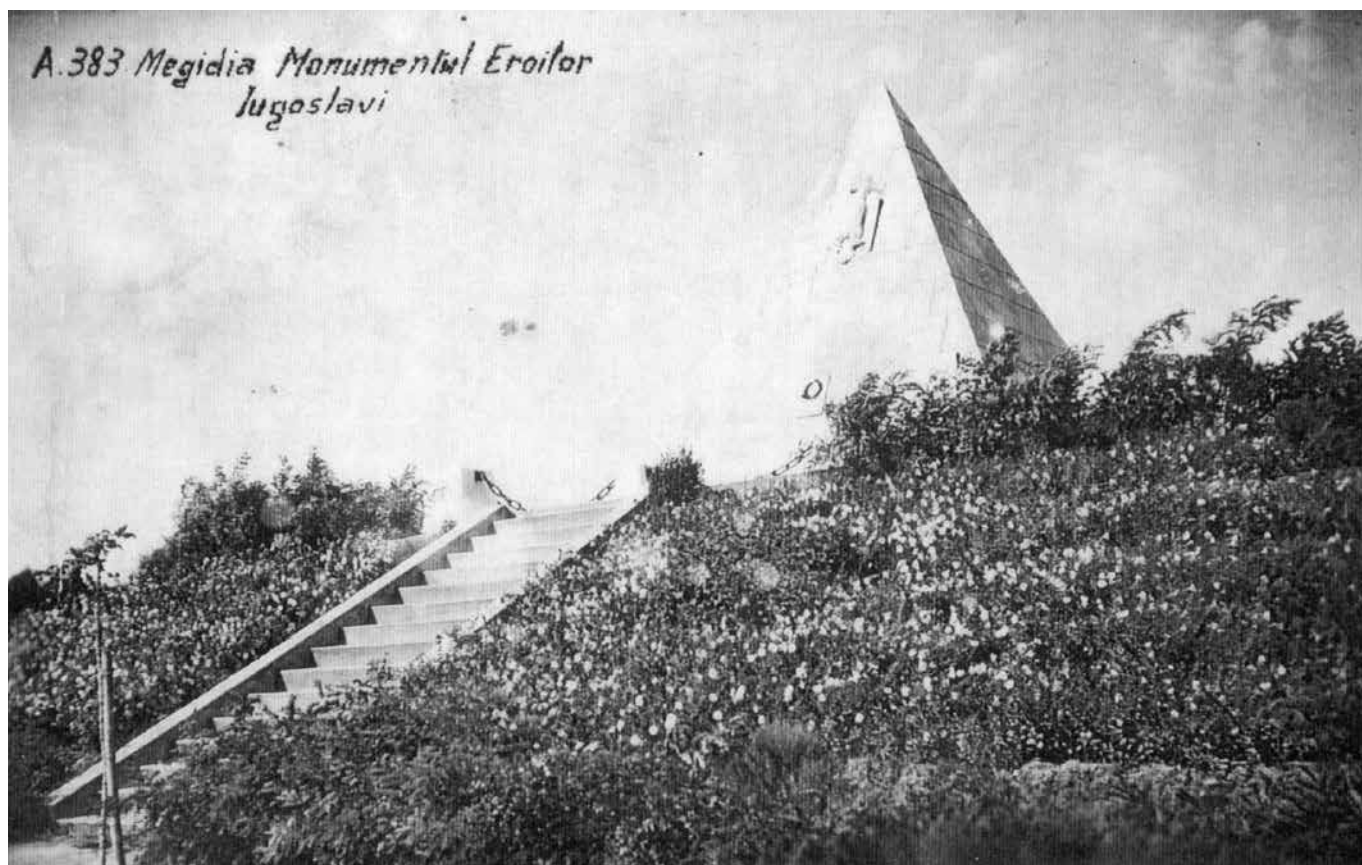
A vorbit apoi generalul Hagici, care, în 1916, cu grad de colonel, a comandat eroica divizie a armatei sârbe în Dobrogea. Au mai urmat la cuvânt ministrul de război general Mircescu, general Aurel Vasiliu, general D. Popescu.

A impresionat mulțimea prezentă cuvântarea în limba sârbă a maiorului **Lavrici**, orbit în luptele de la **Pietreni**.

Au mai vorbit medici, ziariști, profesori.

A urmat defilarea trupelor.

La orele 13,30, în sala cazarmii Regimentului II grăniceri a avut loc o masă comună la care au toastat **Ciolac Antici**, ambasadorul Iugoslaviei la București,

generalul Mircescu și Raul Anastasia, președintele Uniunii ziariștilor profesioniști din România.

Seara târziu, oaspeții au plecat spre țară. („Dacia”, nr. 195, 4 septembrie 1926, „Dobrogea jună”, 4 septembrie 1926, pag. 1, 8 septembrie 1926, pag. 1).

În ziarul „Marea Neagră” numărul 9, din 27 septembrie 1926, **I. Rudici** relatează pe pagina întâi, sub titlul „**În jurul solemnității de la Medgidia**” acest eveniment:

„Ne-am îndeplinit astfel o datorie morală, o datorie de sfântă recunoștință față de un popor cu care armele ne-a înfrățit pe câmpiile înroșite de foc ale Dobrogei. Recunoștința este floarea darurilor cu care Dumnezeu a înzestrat din plin neamul românesc. S-a uitat, însă, cu acest prilej, un episod în legătură cu luptele de arme ale eroicei Divizii sârbe. Pe lângă Divizia sârbă, în timpul năprasnicelor lupte din Dobrogea, era atașată și o ambulanță sanitară, admirabil organizată și echipată, a femeilor scoțiene.

Cine dintre noi, acei care au fost martori oculari, nu-și amintește de desăvârșitul devotament, actele de un temerar curaj al acestor tinere fete și doamne îmbrăcate militărește?

Au fost clipe când această ambulanță, pe linia frontului, sub scutul Crucii Roșii, nerespectat de multe ori de dușman, sub ploaia de gloanțe, a

adunat de pe câmp pe cei răniți spre a li se da primele ajutoare și a-i evacua apoi la Spitalul din Medgidia, condus și acesta tot de doamnele scoțiene.

Prin devotamentul și actele de eroism epic al acestor nobile fiice ale Albionului, s-au salvat de la o moare sigură mii de vieți tinere, de luptători sârbi, ruși și români. Un episod de grandoarea aceasta nu trebuie uitat, nu se poate uita.

Dacă la Medgidia s-a slăvit într-un cadru impresionant eroismul sublim al fiilor poporului sârb, s-a făcut un gest măreț.

În cadrul acestei slăviri trebuia însă să ia loc și reprezentantele femeilor scoțiene, ale căror sacrificii au epatat eroismul militar. De pe soclul monumentului ce domină Medgidia, ar fi trebuit să se proslăvească în cuvinte, pe lângă eroismul Diviziei sârbe, și devotamentul tot atât de eroic al femeilor scoțiene. Dintr-o scăpare de vedere a organizatorului, slăvirea aceasta a lipsit.

Să îndreptăm această uitare involuntară și să trimitem pe această cale femeilor scoțiene prinosul nostru de recunoștință și asigurarea unei nețărmurite admirații și dragoste.”

Generalul Ioan Boeriu

Sorin BERCARU

General Ioan Boeriu Baron de Polichna este o importantă personalitate a istoriei noastre, care, sub comanda lui Iuliu Maniu, liderul de necontestat al românilor din Transilvania, va crea o reductibilă armată a românilor din Transilvania. Personaj necunoscut noua azi, acest erou al Primului Război Mondial a fost decorat atât de împăratul austro-ungar Carol I, cât și de Regele Ferdinand I al României. Ioan Boeriu a fost la comanda trupelor românești care au ocupat, în toamna anului 1918, Viena și Praga, iar în anul 1919 a fost comandantul trupelor ardelenesti care au ocupat, alături de Armata Regală Română, Budapesta.

Ioan Boeriu s-a născut la 10 octombrie 1859 în satul Vaida, comitatul Făgăraș. Tatăl său era grănicer român ce cunoștea valoarea unei educații alese. Deși părinții viitorului general doreau ca acesta să se îndrepte către teologie, Ioan Boeriu alege cariera militară fiind călăuzit de unul dintre mentorii săi, colonelul David Urs de Margina care l-a îndemnat să îmbrățișeze cariera militară, potrivit reputatului intelectual Ioan Părean.

Ioan Boeriu a absolvit Școala de Cadeți, cu calificativul "eminent", urmând cu succes Școala de Cadeți de Infanterie din Sibiu, pe care a terminat-o cu calificativul „eminent”.

Ioan Boeriu a devenit ofițer în armata austro-ungară, iar în anul 1914 era colonel și comanda Regimentul 76 infanterie, care s-a distins în luptele contra armatei ruse.

A fost artizanul victoriei austro-ungare de la Polichna, bătălie în care a fost grav rănit. A rămas infirm, însă a primit gradul de general, titlul de baron, Ordinul Maria Tereza și funcții de comandă în Ministerul de Război din Viena.

Infrângerea și destrămarea Imperiului Austro-Ungar și abdicarea la 11 noiembrie a împăratului Carol I creează terenul propice revoluției bolșevice care cuprinde cu rapiditatea unui foc de paie "cadavrul fostului imperiu."

În acele momente de haos și neliniște socială Mareșalul Armatei Austro-Ungare (înaintat la grad de Împăratul Carol I înainte de a abdica) Ioan Boeriu, împreună cu Iuliu Maniu, au preluat comanda celor 60.000 de soldați români din fosta armată imperială,

care reprezentau singura forță organizată din Viena cuprinsă de focul revoluției bolșevice. După ce au depus jurământul de credință față de Națiunea Română, soldații lui Ioan Boeriu au ocupat Viena și apoi Praga, restaurând pacea și ordinea publică predând apoi puterea celor în drept.

La 1 Decembrie 1918, Adunarea Națională de la Alba Iulia l-a numit pe Ioan Boeriu comandant al trupelor din subordinea Consiliului Dirigent al Transilvaniei.

În anul 1919, după pacificarea Vienei, soldații săi au luat parte la campania Armatei Regale Române împotriva Republicii Ungare a Sfaturilor, condusă de Bela Kun. Această campanie s-a soldat cu ocuparea Budapestei și dărâmarea guvernului bolșevic, obținându-se astfel apărarea Marii Uniri.

După dizolvarea Consiliului Dirigent de către guvernul de la București, lui Boeriu i-a fost încredințată comanda corpului VII de armată din Sibiu.

Acesta primește în anul 1921 Marea Cruce a Ordinului României, acordat de Regele

Unirii, Ferdinand I, drept recunoaștere a meritelor sale.

La data 21 februarie 1921, Generalul Ioan Boeriu se retrage din activitate, devenind membru al Senatului României și pentru o perioadă membru în Comitetul Central al despărțământului ASTRA (Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român).

La 2 aprilie 1949 se stinge la Sibiu cel ce avusese în mână Viena, Praga și Budapesta. Se poate spune că

Ioan Boeriu face parte din elita marilor comandanți ai Armatei Române.

Generalul Ioan Boeriu este o personalitate care a contribuit la creionarea și solidificarea visului nostru național și anume România Mare, de aceea noi și generațiile ce vor veni nu trebuie să dăm uitării eroii ce au avut tăria de a se ridica la înălțimea evenimentelor istorice.

Scrisoarea lui Iuliu Maniu către generalul Ioan Boeriu

„Domnule General, La prima aniversare a zilelor de înălțare națională, când poporul românesc din Transilvania, Banat, Maramureș și Crișana, ascultînd îndemnul și aspirațiunile sale seculare, cu bărbătească hotărîre a rupt lanțurile robiei streine, îmi reamintesc cu adîncă recunoștință rolul hotărîtor, pe care l-au avut în această prefacere istorică ofițerii și soldații români ai fostei armate austro-ungare. Ofițerii români în frunte cu Dvoastră, Domnule General, ascultînd porunca sîngelui și a demnității naționale, au desființat legătura streină impusă de vitregia timpurilor trecute și punîndu-se în fruntea feciorilor români însuflețiți de același dor de libertate, au dat ființă începuturilor oștii române de dincoace de Carpați. Vă rog, Domnule General, să primiți în numele tuturor ofițerilor și soldaților români ai fostei armate austro-ungare, cari înțelegînd glasul vremii, au conlucrat la înfăptuirea independenței noastre, ca pe urma ei să putem înfăptui pe vecie unirea tuturor românilor, asigurarea neștersei noastre amintiri și a recunoștinței întregului neam românesc. Primiți, Vă rog, Domnule General, expresiunea înaltei mele considerațiuni. Președintele Consiliului Dirigent Român: Iuliu Maniu”.¹

¹<http://www.monitorulexpres.ro>

Sulina - primul oraș al Europei unite

Aurelia LĂPUȘAN

Se știe că sciții, vechii stăpânitori ai acestor meleaguri, au folosit această zonă fie și numai pentru a face cu vasele lor o escală sau un scurt popas pentru vreme rea. Fenicienii, apoi grecii și mai târziu romanii au ajuns la gurile Dunării pentru a dezvolta comerțul.

Pentru prima dată, existența brațului Sulina este consemnată în lucrarea „Geographia” lui Ptolomeu (90-168 d.Hr.) sub numele de Calonestoma (Frumoasă), nume dat de frumusețea peisajului celei de-a cincea guri de vărsare a Dunării în mare.

Sulina este atestată documentar încă de la anul 950, sub numele de „Sollina”, când împăratul Constantin Porphyrogenitul în lucrarea *De administrando Imperio* („Despre administrarea imperiului”) relatează despre „cele șase cataracte ale Niprului pentru a ajunge mai apoi în Delta Dunării, la Selinas.” În 1320, pe o hartă a lui Marino Sanudo, pe care era reprezentată și Delta Dunării, apare menționată localitatea Solina.

Se păstrează un document osman datând din 1745 care se referă la construirea primului far al Sulinei.

Comisia Europeană a Dunării a fost constituită prin Tratatul de Pace de la Paris (1856). Puterile semnatare au ratificat actul public relativ la navigația gurilor Dunării, valabil din 2 noiembrie 1856, document ce s-a semnat la Galați, și a fost compus din 112 articole.

Prin Regulamentul votat în noiembrie 1856 i s-a conferit Turciei președinția comisiei. Delegatul Turciei ocupa în același timp funcția de guvernator

Sulina - 1917

al Tulcei. Pentru lucrările tehnice a fost desemnat inginerul englez C.A.Hartley, care mai târziu s-a ocupat de linia ferată Constanța-Cernavoda și de primele lucrări din portul Constanța.

În 25 august 1858, el a redactat raportul pentru brațul Sfântul Gheorghe recomandând înființarea unui canal artificial spre mare. Din păcate, suma estimată a acoperi costurile unei asemenea lucrări nu s-a putut obține astfel că guvernele implicate au amânat demararea lucrării pentru ca doi ani mai târziu să-și îndrepte atenția spre brațul Sulina. Charles Hartley elaborează proiectele pentru lucrările cu caracter permanent de pe brațul Sulina și la 2 noiembrie 1865 este publicat în franceză *Memoriul Comisiei Europene a Dunării*. Lucrările încep în vara anului 1861.

În actul constitutiv al Comisiei Europene a Dunării era stipulat că aceasta împreună cu toate lucrările și stabilimentele sale să fie puse sub scutul dreptului internațional public garantat de Marile Puteri. În exclusiva ei sarcină era efectuarea oricărei lucrări de îmbunătățire la gurile Dunării, pe brațul Sulina și Sf. Gheorghe, precum și elaborarea regulamentelor de navigație și de poliție fluvială pe gurile Dunării, până la Isaccea.

În 1859, Comisia Europeană a Dunării organizase la Sulina o stație metereologică unde s-au putut

Sulina. Muzeul "Jean Bart"

face observații permanente. Datele strânse de la această stație meteorologică au fost publicate în cea mai mare parte de către Institutul meteorologic de la Viena până în 1890, apoi, după înființarea Institutului național de meteorologie, datele încep să fie publicate în analele acestuia, la București.

Pe lângă o perfectă organizație sanitară, cu sisteme de deratizare înlocuind vechea carantină, Comisia Europeană a contribuit la ridicarea orașului prin asanare, lumină electrică, întreținere de școli și biserici, asistență medicală și socială pentru toată populația din Delta Dunării. A construit două spitale. A creat ateliere și șantiere necesare întreținerii vaselor.

BRAȚUL SULINA - O VERITABILĂ ȘOSEA PE APĂ

Din inițiativa Comisiei Europene a Dunării, sub conducerea inginerului englez Charles Hartley, încep lucrările de construire a radei

portului, a canalului navigabil Sulina, precum și lucrările de întreținere prin dragarea continuă a brațului Sulina. După 1857 și mai ales între anii 1868 – 1902 sunt executate toate lucrările de rectificare și adâncire a brațului Sulina, făcându-l apt navigației de orice tonaj. Prin rectificare, brațul Sulina a fost scurtat de la 83,8 km la 62,6 km. Transformarea brațului în canal navigabil, veritabilă „șosea pe apă”, avea să facă din Sulina cel mai important port al țării din acel timp. Rectificarea brațului Sulina necesară navigației maritime a

fost una dintre principalele lucrări hidrotehnice executate pe Dunăre sub egida Comisiei Europene.

În zilele de 17 și 18 mai 1894 au fost organizate festivitățile pentru inaugurarea canalului Sulina. Tot atunci se inaugurează un monument pe brațul Sulina, în apropiere de Crișan.

Farul vechi al Sulinei

Sulina a devenit mai apoi un oraș cosmopolit, cu cafele și localuri de zi și de noapte, printre care „Barul marinei”, cu pirați și contrabandiști care își puneau la cale „loviturile”, îndeosebi în cunoscutul local „Gamberi et Paeparia” ai căror patroni fuseseră ei înșiși pirați și contrabandiști. Jean Bart a imortalizat jurnalistic această imagine a unui „Europolis” autohton:

„La cafeleaua lui Stamati exista o ierarhie bine stabilită, după ocupații, caste și clase sociale. La una din ferestre, spre cheu, o masă mare era rezervată numai pentru autoritățile naționale, așa-zisa „masă a șefilor”: primarul, polițaiul, șeful vămii, șeful poștei, căpitanul portului, ofițerii, medicul, judecătorul. În dreptul celeilalte ferestre era „masa diplomatică”, la care veneau consulii de carieră și agenții consulari onorifici. Uneori, foarte rar, se rățăcea și câte un funcționar de la Comisia Europeană a Dunării. Anumite prerogative și privilegii, moștenite din regimul capitulațiilor, sub care fusese împărăția Otomană, ridicau în ochii mulțimii pe angajații Comisiunii la cea mai înaltă treaptă diplomatică. Oarecare distanță, o discretă rezervă totdeauna se menținea cu tact între cele două lumi care se întâlneau în viața portului. Urmau apoi la rând mesele căpitanilor de vapoare, de remorchere, de șleपुरi, și masa agenților comerciali; hamalii și barcagii nu intrau aici, în cafeleaua elitei.”

În 1909 Sulina devine al treilea oraș al Dobrogei și primul din județul Tulcea care folosește energia electrică. S-a construit o centrală electrică particulară, „Comandor Jijila”, al cărei scop a fost alimentarea sediului Comisiei Europene a Dunării.

LOCUL UNDE RAREORI SE ÎNTÂMPLA CEVA

În 1937 a fost desființat regimul de porto franco al portului, ca urmare a dezvoltării excesive a contrabandei cu mărfuri comerciale.

Reacția populației este promptă. Se constituie un comitet pentru redresarea economică a Sulinei și peste o mie de cetățeni semnează o moțiune prin care solicită expres reînființarea portului franco: *„Roagă onor Guvernul să binevoiască a considera imensele posibilități ce le-ar oferi plaja, precum și situația orașului pe malul mării, grație concursului moral și material ce s-ar oferi Sulinei, în vederea întăririi renumelui său de stațiune balneo-climaterică ieftină și eficientă”.*

Ei mai cer sprijinul Oficiului de Turism în vederea posibilităților de excursii prin împrejurimile mării

și a bălților înconjurătoare, care oferă priveliști excepționale acelor care ar dori să viziteze Delta Dunării. Sulinenii solicită o nouă delimitare a vetrei comunale spre susul Dunării, grație căreia să-și poată crea terenuri de cultură și pășune prin îndiguire rațională și ieftină a mlaștinei bălților înconjurătoare, izvor de trai bogat, pus la îndemâna acelor cu dreptul de împroprietărire.”

În vara lui 1938 Comisariatul maritim Sulina propunea Direcției marinei Comerciale înființarea unei legături pe mare cu Constanța cel puțin în timpul iernii când navigația pe Dunăre se întrerupe, refacerea șoselei Sulina-Tulcea și construirea unei șosele Sulina-Letea-Periprava pentru legătura cu Basarabia, înființarea unui aerodrom, eventual o hidroscală cu curse de avioane. Evident, din toate acestea au rămas doar speranța oamenilor căci norii războiului se adunau amenințător deasupra țării.

Alți ani, mai răi decât primii, și orașul rămâne mereu dormitând la buza dintre Dunăre și mare, doar uneori petrecându-se aici câte un eveniment remarcabil.

Bunăoară, în vara anului 1961, la Sulina, se toarnă filmul Europolis. Figuranții sunt localnici. La 29 iulie 1961 pentru prima oară pătrunde pe canalul Sulina cu destinația Brăila vasul maritim Necip Igor, sub pavilion turc, cel mai lung de până atunci- 167 m, lățimea 19,30 m.

Orașul devine punct turistic, în 1962 s-au înregistrat circa 40.000 turiști, dar și 12.000 elevi și studenți veniți în tabără.

În 1968 Sulina a recăpătat statutul de oraș. În iunie 1971 pleacă în prima cursă pe Dunăre, între porturile Brăila-Constanța, pentru prima dată în istoria României, nava de pasageri pe aripi portante cu capacitate de 120 locuri, denumită Poseidon, proprietatea Navrom Galați.

În februarie 1979 Sulina a fost în întregime sub apă. Ca un fenomen unic nemaî înregistrat până atunci, apele scăzute pe tot cuprinsul țării permit pătrunderea pe canalul Sulina în amonte a apelor marine.

Septembrie 1991. Scufundarea navei sovietice Rostok la mila 31 care a închis canalul și a blocat navigația fiind nevoie de dragarea unui canal ocolitor pentru a putea trece măcar navele de mic tonaj.

CARTEA SATULUI

SCOASĂ DE FUNDATIA CULTURALĂ
REGALĂ «PRINCIPELE CAROL»

VICLEIMUL

JOC SFÂNT POPULAR

În curând o nouă ediție anastatică realizată de Centrul cultural județean Constanța "Teodor Burada" a uneia dintre lucrările de referință din creația populară românească: Vicleimul, joc sfânt, cules din popor, cu întregiri și lămuriri de punere în scenă de Victor Ion Popa, cu așezarea pe muzică a melodiilor populare (semne bizantine și apusene) de G. Breazul, cu un desen de copertă în culori de Lena Constante. Apărută în editura Fundației culturale regale "Principele Carol", colecția Cartea satului, aceasta constituie un excepțional material didactic și documentar.

foto: Cristina Tudor

